

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ «MBA»

ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΕΣ & ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ –
ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΜΟΡΦΕΣ
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ: ΓΕΩΡΓΙΑ - ΑΘΑΝΑΣΙΑ ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ (Α.Μ.: Μ013421017)
ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΗΛΙΑΣ Ι. ΣΟΦΙΩΤΗΣ

ΛΑΡΙΣΑ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2023

Στην λατρευτή οικογένειά μου που ήταν το στήριγμά μου σε όλο αυτό το «ταξίδι».

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

«Δηλώνω υπεύθυνα ότι η συγκεκριμένη μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών του ΠΜΣ Πλήρους Φοίτησης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας «Διοίκηση Επιχειρήσεων - MBA» έχει συγγραφεί από εμένα προσωπικά και δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό. Η εργασία αυτή έχοντας εκπονηθεί από εμένα, αντιπροσωπεύει τις προσωπικές μου απόψεις επί του θέματος και το κείμενο είναι γραμμένο με τα δικά μου λόγια και δεν αποτελεί προϊόν λογοκλοπής από τρίτες πηγές. Οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης διπλωματικής αναφέρονται στο σύνολό τους, δίνοντας πλήρεις αναφορές στους συγγραφείς, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο».

Γεωργία - Αθανασία Ζαφειρίου

Λάρισα, Ιούνιος 2023

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με τη συγγραφή της διπλωματικής μου εργασίας και την ολοκλήρωση του ΠΜΣ Master in Business Administration (MBA), θα ήθελα αρχικά να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα Καθηγητή, κ. Ηλία Ι. Σοφιώτη, για την κατανόηση, την αμέριστη στήριξη και την επιστημονική καθοδήγηση που μου παρείχε κατά τη διάρκεια εκπόνησης της παρούσας εργασίας.

Επίσης, ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλω σε όλους τους διδάσκοντες του ΠΜΣ για τη συμβολή τους στη μετάδοση των γνώσεων τους και των εμπειριών τους καθώς και για τη συνεργασία και το άριστο κλίμα επικοινωνίας.

Γεωργία - Αθανασία Ζαφειρίου

Λάρισα, Ιούνιος 2023

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας αποτελεί η διεπιστημονική διερεύνηση της κατοχύρωσης της ελευθερίας των συμβάσεων (αρ. 5 Ι Σ) στον τομέα των σύγχρονων χρηματοδοτικών συμβάσεων υπό το πρίσμα του Δημοσίου Οικονομικού Δικαίου και της Χρηματοοικονομικής Διοίκησης Επιχειρήσεων. Η εν λόγω ανάλυση αποσκοπεί στην ανάδειξη της οικονομικής αποτελεσματικότητας των εν λόγω συμβάσεων και στην αξιολόγηση του βαθμού πραγμάτωσης της συνταγματικής επιταγής του αρ. 5 Ι Σ στο ισχύον νομικό πλαίσιο που διέπει τις χρηματοδοτικές συμβάσεις leasing, factoring και forfaiting.

Στο πρώτο μέρος της εργασίας λαμβάνει χώρα η δευτερογενής ανάλυση της θεωρίας της Χρηματοοικονομικής Διοίκησης Επιχειρήσεων και ειδικότερα των επιμέρους θεματικών της που αφορούν α) στη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων, με έμφαση στην αναγκαιότητα του χρηματοοικονομικού προγραμματισμού, β) στην οικονομική λειτουργία των παραδοσιακών μεθόδων χρηματοδότησης των επιχειρήσεων και γ) στην οικονομική σημασία και αποτελεσματικότητα για τις ελληνικές επιχειρήσεις των σύγχρονων χρηματοδοτικών συμβάσεων leasing, factoring και forfaiting.

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας αναλύεται αρχικά το συνταγματικό υπόβαθρο της ελευθερίας των συμβάσεων ως ειδική θεματική έκφανση της οικονομικής ελευθερίας (αρ. 5 Ι Σ) και προσδιορίζονται α) το πεδίο προστασίας και ισχύος του δικαιώματος του αρ. 5 Ι Σ, β) οι νόμιμοι περιορισμοί του και γ) τα συνταγματικά προβλεπόμενα όρια τους. Υπό το πρίσμα των εν λόγω συνταγματικών επιταγών αναλύονται στην συνέχεια οι βασικές ρυθμίσεις του νομοθετικού πλαισίου που διέπει τις χρηματοδοτικές συμβάσεις leasing, factoring και forfaiting.

Η εργασία ολοκληρώνεται με την αποτίμηση της σημασίας των σύγχρονων χρηματοδοτικών συμβάσεων για την οικονομία και την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του ισχύοντος νομικού πλαισίου που τις διέπει.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ

Δημόσιο Οικονομικό Δίκαιο, Συνταγματικό Δίκαιο, Οικονομική ελευθερία, Ελευθερία των συμβάσεων, Χρηματοοικονομική διοίκηση επιχειρήσεων, Πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων, Σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης, Πώληση επιχειρηματικών απαιτήσεων.

ABSTRACT

The subject of this thesis is the interdisciplinary investigation of the securing of freedom of contracts (art. 5 par. 1 of the Greek Constitution) in the field of modern financial contracts and in light of Public Economic Law and Financial Business Administration. This analysis aims to highlight the economic effectiveness of the contracts in question and to evaluate the degree of implementation of the constitutional imperative of art. 5 par. 1 of the Greek Constitution in the current legal framework, which governs the financing contracts of leasing, factoring and forfeiting.

In the first part of the paper, the secondary analysis of the theory of Business Financial Management takes place, and specifically of its individual topics concerning a) business financing, with an emphasis on the necessity of financial planning, b) the economic function of traditional business financing methods and c) the economic importance and effectiveness for Greek businesses of the modern financing contracts of leasing, factoring and forfeiting.

In the second part of the paper is first analysed the constitutional background of the freedom of contracts as a special thematic manifestation of economic freedom (art. 5 par. 1 of the Greek Constitution) and a) the scope of protection and validity of the right of art. 5 par. 1 of the Greek Constitution, b) its legal limitations and c) their constitutionally prescribed limits are defined. In light of these constitutional imperatives, the basic provisions of the legislative framework, which govern the financing contracts of leasing, factoring and forfeiting, are analysed next.

The paper concludes by assessing the importance of modern financing contracts for the economy and by evaluating the effectiveness of the current legal framework that governs them.

KEY WORDS

Public Financial Law, Constitutional Law, Economic Freedom, Freedoms of contracts, Financial Business Administration, Factoring, Leasing, Forfeiting

Περιεχόμενα

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	10
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	10
ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	12

ΜΕΡΟΣ 1^ο: ΟΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ ΣΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ....

1. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	13
1.1. Έννοια και βασική λειτουργία της χρηματοδότησης	13
1.2. Χρηματοοικονομικός Προγραμματισμός	14
2. Επισκόπηση συμβατικών (παραδοσιακών) μεθόδων πληρωμών & εισπράξεων	17

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

1. ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ LEASING	20
1.1. Έννοια και Λειτουργία της Σύμβασης Leasing	20
1.2 Είδη συμβάσεων Leasing	21
2. ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑΣ (FACTORING)	24
2.1. Έννοια και λειτουργία της Σύμβασης Factoring	24
2.2. Υπηρεσίες που προσφέρει ένας πράκτορας (factor).....	26
2.3. Είδη Συμβάσεων Πρακτορείας.....	28
2.4. Ο θεσμός της Πρακτορείας στην Ελλάδα	31
3. ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ FORFAITING.....	32
3.1. Έννοια και λειτουργία της σύμβασης Forfaiting.....	32
3.2. Οικονομική Σημασία - Πλεονεκτήματα συμβάσεων Forfaiting.....	33
3.3. Διαφορές μεταξύ Συμβάσεων Factoring και Forfaiting	35

3.4. Προοπτική των Συμβάσεων Forfaiting.....	36
--	----

ΜΕΡΟΣ 2^ο: ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ & ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ38

1. ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ – ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ	38
1.1 Οικονομική ελευθερία & θεωρία οικονομικού Συντάγματος.....	38
1.2 Επισκόπηση κατοχύρωσης οικονομικής ελευθερίας στο ισχύον Σύνταγμα.....	41
2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ – ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ.....	42
2.1 Πεδίο προστασίας.....	42
2.2 Φορείς της ελευθερίας.....	43
2.3 Είδη περιορισμών	46
2.4 Όρια Περιορισμών.....	49

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ.....51

1. ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗΣ ΜΙΣΘΩΣΗΣ.....	51
1.1 Εννοιολογικός προσδιορισμός.....	51
1.2 Νομοθετική ρύθμιση	51
1.3 Κατηγορίες leasing	52
1.4 Κατάρτιση σύμβασης	54
1.5 Περιεχόμενο - υποχρεώσεις συμβαλλομένων μερών	55
2. ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ FACTORING – ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ	56
2.1 Εννοιολογικός προσδιορισμός.....	56
2.2 Νομοθετική ρύθμιση	57
2.3 Είδη συμβάσεων πρακτορείας.....	57
2.4 Κατάρτιση συμβάσεων Factoring.....	58

2.5	Περιεχόμενο - υποχρεώσεις συμβαλλομένων μερών	59
3.	ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ FORTFAITING – ΑΓΟΡΑ/ΠΩΛΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ	60
3.1	Εννοιολογικός προσδιορισμός.....	60
3.2	Νομοθετική ρύθμιση	61
3.3	Περιεχόμενο συμβάσεων Forfaiting.....	62
3.4	Διάκριση από τις συμβάσεις Factoring	63
	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	65
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	67
	ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	67
	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	68
	ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ.....	71
	ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΘΕΜΑΤΩΝ.....	72

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

α.α	αντίθετη άποψη
A.K.	Αστικός Κώδικας
αρθρ. ή αρ.	Άρθρο
Αριθ. περιθ.	Αριθμός περιθωρίου
ατομ.	ατομικού (δικαιώματος)
Βλ.	Βλέπε
ΓΟΣ.	Γενικοί όροι συναλλαγών
Δικαστήριο	Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης
E.E.	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕΟΧ	Ευρωπαϊκός οικονομικός χώρος
Ευρ. Επ.	Ευρωπαϊκή επιτροπή
ν.	Νόμος
ΝΠΔΔ	Νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου
ΝΠΙΔ	Νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου
παρ.	Παράγραφος
περ.	περίπτωση
Π.Δ.	Προεδρικό Διάταγμα
Πρβλ.	Παράβαλε
π.χ.	Παραδείγματος χάρη
σελ.	σελίδα
σημ.	σημείωση
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
Σ ή Συντ.	Σύνταγμα
ΣΛΕΕ	Συνθήκη Λειτουργίας της Ε.Ε.
ΤτΕ	Τράπεζα της Ελλάδος
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η οικονομική κρίση που πλήττει τη χώρα μας τα τελευταία χρόνια έχει δημιουργήσει προβλήματα στις επιχειρήσεις αναφορικά με τη χρηματοδότησή τους. Η δυσκολία πρόσβασης σε κεφάλαια καθώς η έντονη γραφειοκρατία για την πρόσβαση στις παραδοσιακές μορφές χρηματοδότησης, όπως ο δανεισμός, ανάγκασε τις επιχειρήσεις να στραφούν σε εναλλακτικές μορφές χρηματοδότησης και συγκεκριμένα στις χρηματοδοτικές συμβάσεις.

Οι χρηματοδοτικές συμβάσεις αποτελούν ένα πολύ σημαντικό κομμάτι της οικονομίας. Ειδικότερα, οι χρηματοδοτικές συμβάσεις διευκολύνουν την ανταλλαγή χρηματοοικονομικών πόρων μεταξύ των συμβαλλομένων μερών, με απώτερο σκοπό να χρηματοδοτήσουν τις επιχειρηματικές τους όπως επίσης και τις οικονομικές τους ανάγκες γενικότερα. Μέσω των εν λόγω συμβάσεων, όχι μόνο η ενδιαφερόμενη επιχείρηση αποκτά πρόσβαση στα αναγκαία κεφάλαια, αλλά και ο επενδυτής λαμβάνει την απόδοση από την επένδυση που έκανε.

Παράλληλα, οι χρηματοδοτικές συμβάσεις αποτελούν και μια σημαίνουσα έκφανση της ελευθερίας των συμβάσεων (αρ. 5 Ι Σ), η οποία αποτελεί τον θεμέλιο λίθο των οικονομικών συναλλαγών και της ελεύθερης οικονομίας εν γένει. Το κανονιστικό περιεχόμενο του εν λόγω δικαιώματος, όπως προδιαγράφεται από τις γενικές επιταγές του Συντάγματος και εξειδικεύεται από τις ειδικότερες νομοθετικές ρυθμίσεις καθορίζει τις νόμιμες προϋποθέσεις σύναψης των συμβάσεων, όπως και τα δικαιώματα αλλά και τις υποχρεώσεις των συμβαλλομένων μερών. Σε θεσμικό επίπεδο, το νομικό πλαίσιο ουσιαστικά παρέχει την εποπτεία και των έλεγχο των συναλλαγών, διασφαλίζοντας με αυτόν τον τρόπο τόσο τη σταθερότητα όσο και την ασφάλεια του χρηματοοικονομικού συστήματος.

Τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον από τις επιχειρήσεις για τρεις συγκεκριμένες μορφές χρηματοδοτικών συμβάσεων που αποτελούν σημαντικό μέσο για τη χρηματοδότησή τους. Είναι οι συμβάσεις leasing, factoring και forfaiting. Οι συμβάσεις αυτές παρέχουν τη δυνατότητα για απόκτηση του αναγκαίου κεφαλαίου, βοηθούν στη μείωση των χρηματοοικονομικών κινδύνων, ενώ συμβάλλουν και στη διαχείριση της ρευστότητας των επιχειρήσεων με τον πλέον αποδοτικό τρόπο.

ΛΟΜΗ & ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας αποτελεί η διεπιστημονική διερεύνηση της κατοχύρωσης της ελευθερίας των συμβάσεων (αρ. 5 Ι Σ) στον τομέα των σύγχρονων χρηματοδοτικών συμβάσεων υπό το πρίσμα του Δημοσίου Οικονομικού Δικαίου και της Χρηματοοικονομικής Διοίκησης Επιχειρήσεων. Η εν λόγω ανάλυση αποσκοπεί στην ανάδειξη της οικονομικής αποτελεσματικότητας των εν λόγω συμβάσεων και στην αξιολόγηση του βαθμού πραγμάτωσης της συνταγματικής επιταγής του αρ. 5 Ι Σ στο ισχύον νομικό πλαίσιο που διέπει τις χρηματοδοτικές συμβάσεις leasing, factoring και forfaiting. Η διπλωματική εργασία αποτελείται από δυο μέρη τα οποία αποτελούνται το καθένα από δυο κεφάλαια.

Στο πρώτο μέρος της εργασίας λαμβάνει χώρα η δευτερογενής ανάλυση της θεωρίας της Χρηματοοικονομικής Διοίκησης Επιχειρήσεων. Συγκεκριμένα, αναλύονται οι επιμέρους θεματικές της εν λόγω θεωρίας που αφορούν α) στη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων, με έμφαση στην αναγκαιότητα του χρηματοοικονομικού προγραμματισμού, β) στην οικονομική λειτουργία των παραδοσιακών μεθόδων χρηματοδότησης των επιχειρήσεων και γ) στην οικονομική σημασία και αποτελεσματικότητα για τις ελληνικές επιχειρήσεις των σύγχρονων χρηματοδοτικών συμβάσεων leasing, factoring και forfaiting.

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας αναλύεται το πρότυπο του Δημόσιου Οικονομικού Δικαίου για τις σύγχρονες μορφές χρηματοδοτικών συμβάσεων. Στα πλαίσια της ενότητας της έννομης τάξης η ανάλυση εκκινεί με την παράθεση του προτύπου του Συντάγματος σχετικά με την ελευθερία των συμβάσεων ως ειδική θεματική έκφανση της οικονομικής ελευθερίας (αρ. 5 Ι Σ) και ειδικότερα με τον προσδιορισμό α) του πεδίου προστασίας και ισχύος του δικαιώματος του αρ. 5 Ι Σ, β) των νόμιμων περιορισμών του και γ) των συνταγματικά προβλεπόμενων ορίων τους. Υπό το πρίσμα των εν λόγω συνταγματικών επιταγών αναλύονται στην συνέχεια οι βασικές ρυθμίσεις του νομοθετικού πλαισίου που διέπει τις χρηματοδοτικές συμβάσεις leasing, factoring και forfaiting και παρατίθενται οι βασικές προϋποθέσεις νόμιμης σύναψης των εν λόγω συμβάσεων, όπως και τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των συμβαλλομένων μερών.

Η εργασία ολοκληρώνεται με την αποτίμηση της σημασίας των σύγχρονων χρηματοδοτικών συμβάσεων για την οικονομία και την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του ισχύοντος νομικού πλαισίου που τις διέπει.

ΜΕΡΟΣ 1^ο: ΟΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ ΣΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

1. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

1.1. Έννοια και βασική λειτουργία της χρηματοδότησης

Οι τρεις κύριοι σκοποί μιας επιχείρησης είναι να παράγει αγαθά και υπηρεσίες, να τα διανέμει και να κερδίζει χρήματα προκειμένου να υποστηρίξει αυτές τις δραστηριότητες, δηλαδή ο τρίτος σκοπός που είναι η ύπαρξη κεφαλαίου, αποτελεί την προϋπόθεση για την ικανοποίηση των δυο πρώτων. Η ροή κεφαλαίου σε μια επιχείρηση είναι αποτέλεσμα των ταμειακών εκροών που οφείλονται στην παραγωγή και των ταμειακών εισροών που οφείλονται στην διάθεση των παραγόμενων προϊόντων ή υπηρεσιών. Προκειμένου μια επιχείρηση να είναι κερδοφόρα και βιώσιμη, θα πρέπει οι ταμειακές εισροές να είναι μεγαλύτερες από τις ταμειακές εκροές. Παρόλα αυτά, πολλές φορές αυτό δεν επιτυγχάνεται με αποτέλεσμα η επιχείρηση να καταφεύγει στην αναζήτηση εξωτερικών πηγών χρηματοδότησης της.

Με τον όρο χρηματοδότηση αναφερόμαστε στη διαδικασία με την οποία οι επιχειρήσεις κατορθώνουν να εξασφαλίσουν την απαραίτητη χρηματική βοήθεια, προκειμένου να αγοράσουν τον εξοπλισμό που χρειάζονται για την έναρξη της παραγωγικής τους διαδικασίας, καθώς και να επιτύχουν τη βιωσιμότητά τους. Η χρηματοδότηση διακρίνεται στην εσωτερική, δηλαδή η χρηματοδότηση πραγματοποιείται με ίδια κεφάλαια της επιχείρησης, και στην εξωτερική, δηλαδή η χρηματοδότηση προέρχεται από άλλες εκτός της επιχείρησης πηγές. (Θάνος Γ., 2002).

Η απόφαση για χρηματοδότηση (financing decision), δηλαδή η απόφαση που αφορά το είδος, το ύψος και τη διάρκειά της, επηρεάζεται από τον σκοπό που θα εξυπηρετήσει η χρηματοδότηση, όπως για παράδειγμα η αγορά των απαραίτητων συντελεστών παραγωγής ή η εξόφληση δανειακών υποχρεώσεων, ενώ είναι καθοριστική η σημασία της για τη λειτουργία της επιχείρησης, καθώς είναι συνδεδεμένη άρρηκτα με την κεφαλαιακή της διάρθρωση. Κατά την πραγμάτωση του εκάστοτε σκοπού θα πρέπει να τηρούνται ορισμένες αρχές, οι οποίες διέπουν τη διαδικασία της χρηματοδότησης. Οι εν λόγω αρχές είναι οι παρακάτω (Αρτίκης, Γ., 2002):

1. **Η αρχή της αποδοτικότητας**: Η χρηματοδότηση που παρέχεται θα πρέπει να αξιοποιείται αποδοτικά, δηλαδή θα πρέπει το σύνολο των εισροών και των εκροών να είναι μεγαλύτερο από το ισοζύγιο εσόδων-εξόδων που υπήρχε προηγουμένως, το οποίο αποτέλεσε και την αιτία για τη χορήγηση της χρηματικής βοήθειας.

2. **Η αρχή της ρευστότητας**: Η αρχή αυτή ουσιαστικά αποτελεί ένα είδος περιορισμού για κάθε επιχείρηση – αποδέκτη της χρηματοδότησης. Συγκεκριμένα, η επιχείρηση είναι υποχρεωμένη να διαφυλάσσει ένα μέρος της χορηγηθείσας χρηματοδότησης, με σκοπό να μπορέσει να αντιμετωπίσει κάποια απρόβλεπτα έξοδα.

3. **Η αρχή της ασφάλειας**: Η σημασία της αρχής αυτής είναι ότι κάθε χρηματοδότηση φέρει μαζί της και μια σειρά κινδύνων. Προκειμένου, λοιπόν, οι κίνδυνοι αυτοί να μη δημιουργήσουν νέες απώλειες και ζημιές, θα πρέπει να υπάρχουν όλες οι κατάλληλες προϋποθέσεις ώστε να διασφαλιστεί ότι η χρηματοδότηση θα είναι αποδοτική και όχι ζημιογόνα για την επιχείρηση.

4. **Η αρχή της ανεξαρτησίας**: Κάθε απόφαση για χρηματοδότηση δεν θα πρέπει να αποτελεί αιτία για περιορισμό της αυτάρκειας και της αυτονομίας της επιχείρησης. Η χρηματοδότηση συστήνεται να γίνεται κατά βάση από τα ίδια κεφάλαια μιας επιχείρησης και όχι από εξωτερικές πηγές – ιδίως όταν βρίσκεται στα πρώτα στάδια της λειτουργίας της – καθώς η εξωτερική χρηματοδότηση έχει και αρνητικές συνέπειες με περαιτέρω οικονομική επιβάρυνση της επιχείρησης. Επομένως, σε κάθε περίπτωση, η απόφαση για χρηματοδότηση θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη όλες τις πιθανές συνέπειες στη συνέχεια της λειτουργίας της επιχείρησης.

1.2. Χρηματοοικονομικός Προγραμματισμός

1.2.1 Εννοιολογικός προσδιορισμός

Ο χρηματοοικονομικός προγραμματισμός αποτελεί μέρος του οικονομικού μάνατζμεντ μιας επιχείρησης και αναφέρεται στη δημιουργία εκείνων των χρηματοοικονομικών προγραμμάτων που περιέχουν τις προμελετημένες χρηματοοικονομικές ενέργειες για μελλοντικές απαιτήσεις που μπορεί να προκύψουν στη διάρκεια της λειτουργίας της επιχείρησης. Χρηματοοικονομικός σχεδιασμός ουσιαστικά σημαίνει πρόβλεψη, κατεύθυνση, συγχρονισμός και προμελετημένη κατανομή των στοιχείων για τη χρηματοοικονομική λειτουργία του οργανισμού, δηλαδή καθορίζονται οι πηγές – εξωτερικές ή εσωτερικές – από τις οποίες θα αντληθούν τα κεφάλαια και ο τρόπος με τον οποίο αυτά, καθώς και τα πλεονάζοντα αυτών, θα επενδυθούν στη συνέχεια.

Ο χρηματοοικονομικός προγραμματισμός αποτελείται από τρία στοιχεία, την ε- νήμερη δραστηριότητα προγραμματισμού στον τομέα των οικονομικών σύμφωνα με τους στόχους του οργανισμού, την πρόβλεψη εισροής και εκροής κεφαλαίων που προ- έρχονται από τις επιχειρηματικές δραστηριότητες του οργανισμού και την αντίληψη διαφόρων εναλλακτικών λύσεων σε σχέση με τη βέλτιστη χρήση και παροχή κεφα- λαίων για πληρωμές (Grozdanovska V. et al., 2017)

Η ορθή χρηματοδότηση μιας επιχείρησης εξαρτάται από τον κατάλληλο προ- γραμματισμό, ο οποίος προσδιορίζει τους πιθανούς οικονομικούς κινδύνους που μπο- ρεί να αντιμετωπίσει η επιχείρηση, όπως είναι η έλλειψη ρευστότητας ή άλλες χρημα- τοδοτικές ανάγκες. Ένας τέτοιος προγραμματισμός βοηθάει τον εκάστοτε οικονομικό διευθυντή να κάνει επιλογές στην οικονομική διαχείριση της επιχείρησης οι οποίες δεν επιφέρουν επιπλέον οικονομική επιβάρυνση και οι οποίες βοηθούν στη διατήρηση της βιωσιμότητας και περαιτέρω ανάπτυξη της επιχείρησης.

Ο χρηματοοικονομικός προγραμματισμός, αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο για κάθε επιχείρηση, η οποία επιθυμεί την αποτελεσματική και κερδοφόρα λειτουργία της, παρόλα αυτά, παρατηρείται ότι πολλές επιχειρήσεις δεν προβαίνουν στον παραπάνω σχεδιασμό, καθώς θεωρούν ότι αποτελεί μια διεργασία η οποία είναι ιδιαίτερα χρονο- βόρα, παραβλέποντας τα οφέλη που αυτός έχει (Λαζαρίδης, 2001).

1.2.2. Κατηγορίες στρατηγικών χρηματοοικονομικού προγραμματισμού

Ο χρηματοοικονομικός προγραμματισμός μιας επιχείρησης έχει τρεις στρατη- γικές, ανάλογα με τη χρονική διάρκεια του πλάνου δράσης. Επομένως, έχουμε το βρα- χυπρόθεσμο, τον μεσοπρόθεσμο και τον μακροπρόθεσμο προγραμματισμό.

Ο βραχυπρόθεσμος χρηματοοικονομικός προγραμματισμός είναι εκείνος ο σχε- διασμός ο οποίος έχει διάρκεια μέχρι ένα έτος, δηλαδή ίση με τη διάρκεια της διαχει- ριστικής περιόδου της επιχείρησης. Η επιλογή του βραχυπρόθεσμου σχεδιασμού ε- ξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από δυο παράγοντες, τον ταμειακό προϋπολογισμό και την κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης στον ισολογισμό της επιχείρησης. Για τον εν λόγω προγραμματισμό, πηγές χρηματοδότησης αποτελούν όλες εκείνες οι μορφές που μπο- ρούν να εξασφαλίσουν την άμεση χρηματική αρωγή στην επιχείρηση, δηλαδή οι εμπο- ρικές πιστώσεις, οι προθεσμιακές καταθέσεις με διάρκεια έως ένα έτος, το factoring και το forfaiting.

Ο μεσοπρόθεσμος χρηματοοικονομικός προγραμματισμός, σε αντίθεση με τον βραχυπρόθεσμο, έχει διάρκεια μεγαλύτερη του ενός έτους, αλλά όχι μεγαλύτερη από

πέντε χρόνια. Σε αυτήν την περίπτωση, για την επιλογή του εν λόγω προγραμματισμού θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τα αποτελέσματα από τον Προϋπολογιστικό Ισολογισμό, τον Προϋπολογισμό Επενδύσεων Πάγιου Κεφαλαίου, καθώς και τον Σχεδιασμό του Κεφαλαίου Κίνησης. Πηγές για τον μεσοπρόθεσμο χρηματοοικονομικό προγραμματισμό αποτελούν τα εμπορικά δάνεια, το leasing και τα δάνεια από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Τέλος, αναφορικά με τον μακροπρόθεσμο χρηματοοικονομικό προγραμματισμό, ο σχεδιασμός παρουσιάζει διάρκεια μεγαλύτερη από πέντε χρόνια και χρησιμοποιείται από τις επιχειρήσεις όταν είναι απαραίτητη η χρηματοδότηση πάγιων περιουσιακών στοιχείων, όπως είναι η αγορά εξοπλισμού. Σε αυτήν την περίπτωση, πηγές χρηματοδότησης αποτελούν μακροπρόθεσμα δάνεια, ομολογιακά δάνεια και επιχειρηματικά κεφάλαια (venture finding).

1.2.3. Στάδια του χρηματοοικονομικού προγραμματισμού

Ο χρηματοοικονομικός προγραμματισμός αποτελείται από έξι βασικά στάδια, τα οποία είναι τα ακόλουθα (Grozdanovska V. et al., 2017):

1. Προσδιορισμός της υφιστάμενης οικονομικής κατάστασης:

Βασικό στάδιο για την προγραμματισμό αποτελεί ο προσδιορισμός της οικονομικής κατάστασης της επιχείρησης, δηλαδή η διαπίστωση των πραγματικών αναγκών της επιχείρησης αναφορικά με τα έσοδα, έξοδα, δάνεια και απαιτήσεις. Στο πρώτο στάδιο, ουσιαστικά, αναλύεται η εσωτερική κατάσταση της επιχείρησης προκειμένου να προγραμματιστούν όλες οι απαραίτητες ενέργειες που θα ικανοποιήσουν τις ανάγκες της και θα συμβάλλουν στην ανάπτυξή της.

2. Ανάπτυξη οικονομικών στόχων

Η εσωτερική ανάλυση επακολουθείται από τον καθορισμό των οικονομικών στόχων και τον προσδιορισμό του τρόπου με τον οποίο το τρέχον εισόδημα θα δαπανηθεί για την παροχή κεφαλαίων για επενδύσεις και για τη γενικότερη διασφάλιση της μελλοντικής οικονομικής ασφάλειας.

3. Προσδιορισμός εναλλακτικών δράσεων

Ο εντοπισμός εναλλακτικών τρόπων ενεργειών σημαίνει ο προσδιορισμός των παραγόντων που θα επηρεάσουν την συνέχεια των δράσεων, διεύρυνση της τρέχουσας κατάστασης, τις νέες πορείες δράσεων, τη δημιουργικότητα στη λήψη αποφάσεων και η εξέταση των πιθανών εναλλακτικών λύσεων που μπορούν να οδηγήσουν σε πιο αποτελεσματικές αποφάσεις.

4. Αξιολόγηση των εναλλακτικών δράσεων

Η αξιολόγηση εναλλακτικών λύσεων σημαίνει ότι λαμβάνονται υπόψη οι συνθήκες υπό τις οποίες οι επιχειρηματικές δραστηριότητες θα εκτελεστούν, καθώς επίσης και οι αξίες του οργανισμού και οι τρέχουσες οικονομικές συνθήκες στο περιβάλλον. Χρειάζεται να αξιολογηθεί πού θα επενδυθούν τα περιουσιακά στοιχεία, τι είδους κόστος θα προκύψει για την παραγωγή, όπως επίσης θα πρέπει να αξιολογηθούν οι κίνδυνοι και ποιες πληροφορίες θα χρησιμοποιηθούν για τη λήψη σχετικών αποφάσεων.

5. Δημιουργία και εφαρμογή ενός οικονομικού πλάνου

Η δημιουργία και η εφαρμογή ενός οικονομικού πλάνου σημαίνει η ανάπτυξη ενός σχεδίου, δηλαδή η επιλογή του τρόπου με τον οποίο θα επιτευχθούν οι οικονομικοί στόχοι. Το σχέδιο οικονομικής δράσης κατανέμει τα περιουσιακά στοιχεία ώστε να αξιοποιηθούν για επενδύσεις, για διατήρηση αποθεμάτων και για παροχή μετοχών ή ομολόγων ή αμοιβαίων κεφαλαίων και χρειάζεται να εφαρμοστεί από όλους τους εργαζόμενους.

6. Επαναξιολόγηση και αναθεώρηση του οικονομικού πλάνου

Επαναξιολόγηση και αναθεώρηση του σχεδίου σημαίνει δυναμική παρακολούθηση της υλοποίησης του σχεδίου, αξιολόγηση των οικονομικών αποφάσεων και προσαρμογή στις νέες αλλαγές κοινωνικών και οικονομικών παραγόντων.

3. Επισκόπηση συμβατικών (παραδοσιακών) μεθόδων πληρωμών & εισπράξεων

Τα χρήματα καθώς και το κεφάλαιο είναι τα πιο σημαντικά στοιχεία για όλες τις οικονομικές δραστηριότητες στην ύπαρξη μιας επιχείρησης προκειμένου να λειτουργεί σωστά. Η απαιτούμενη ρευστότητα, χρηματοδοτείται με διάφορους τρόπους. Η πιο διαδεδομένη και μακροβιότερη χρηματοδότηση είναι ο τραπεζικός δανεισμός. Οι τράπεζες με τη χορήγηση δανείων (διαφόρων κατηγοριών) που είναι και η κύρια δραστηριότητα τους, υποστηρίζουν τις επιχειρήσεις με παροχές πιστώσεων, χρηματοδοτώντας την ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων, αλλά και τη στήριξη υπαρχουσών προκειμένου να υπάρχει υγιή οικονομική ανάπτυξη αυξάνοντας τις δραστηριότητες της κάθε επιχείρησης.

Όπως γίνεται κατανοητό από τον ίδιο τον όρο, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και οι τράπεζες είναι εκείνα που αναλαμβάνουν τη δανειοδότηση στις επιχειρήσεις. Τα δάνεια που χορηγούνται στις επιχειρήσεις διακρίνονται σε δυο κατηγορίες, τα δάνεια για κεφάλαια κίνησης και τα μακροπρόθεσμα δάνεια (Κόντος, 2011).

Τα δάνεια για κεφάλαια κίνησης (working capital loan) πρόκειται για επιχειρηματικά δάνεια βραχυπρόθεσμης διάρκειας και αποσκοπούν στη βελτίωση και αύξηση της ρευστότητας της επιχείρησης. Η διάρκειά τους είναι από 12 μήνες έως 3 έτη και η χρήση αυτών των δανείων επικεντρώνεται στην αγορά πρώτων υλών, στην εξυπηρέτηση των φορολογικών και μισθοδοτικών υποχρεώσεων, στη δημιουργία αποθεμάτων, καθώς και στην κάλυψη λοιπών άμεσων αναγκών της επιχείρησης. Η χορήγησή τους γίνεται με τη μορφή πιστωτικού ορίου (ανοιχτά δάνεια), δηλαδή οι επιχειρήσεις μπορούν να δανείζονται εκ νέου χωρίς να είναι απαραίτητο να έχουν προεξοφλήσει σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα το ήδη χορηγηθέν δάνειο, και με τη μορφή του αλληλόχρεου λογαριασμού. Στον αλληλόχρεο λογαριασμό συμφωνούν δυο πρόσωπα, μέσω σύμβασης, οι μεταξύ τους απαιτήσεις να φέρονται σε έναν λογαριασμό ο οποίος να είναι κοινός και οι οποίες θα αποσβήνονται με το κλείσιμο του λογαριασμού, το οποίο θα πραγματοποιείται σε τακτά χρονικά διαστήματα που θα έχουν οριστεί, με απώτερο σκοπό το τυχόν υπόλοιπο του λογαριασμού να αποτελεί τη μόνη απαίτηση μεταξύ των μερών (Ψυχομάνη, 2008, Κατσάνος, 2005).

Τα μακροπρόθεσμα δάνεια επιτρέπουν τη χρηματοδότηση των πάγιων περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης, όπως οικόπεδα, κτιριακές εγκαταστάσεις και εξοπλισμοί. Πρόκειται για δάνεια με χαμηλό επιτόκιο – σε αντίθεση με τα δάνεια κεφαλαίων κίνησης – γεγονός το οποίο οφείλεται στο μεγάλο χρονικό διάστημα που απαιτείται για την αποπληρωμή του. Τα μακροπρόθεσμα διακρίνονται στα δάνεια εγκατάστασης και στα δάνεια επαγγελματικού εξοπλισμού. Τα δάνεια επαγγελματικής στέγης, χορηγούνται για τη χρηματοδότηση της ανέγερσης ή ανακαίνισης μια κτιριακής εγκατάστασης και η διάρκειά τους κυμαίνεται από 3 έως 30 έτη. Από την άλλη πλευρά, τα δάνεια παγίου εξοπλισμού χορηγούνται για την εξυπηρέτηση της ανάγκης για πάγιο εξοπλισμό. Τα δάνεια αυτής της κατηγορίας έχουν διάρκεια έως 15 χρόνια συνήθως και η εκταμίευσή τους γίνεται είτε βαθμιαία είτε εφ' άπαξ (Τακόπουλος, 2007).

Ο τραπεζικός δανεισμός γενικότερα αποτελεί τη σημαντικότερη πηγή κεφαλαίου για τις επιχειρήσεις, καθώς λόγω των χαμηλών επιτοκίων το ρίσκο των επιχειρήσεων είναι μικρότερο από το ρίσκο που συνεπάγεται από άλλες χρηματοδοτικές συμβάσεις, ενώ η αποπληρωμή εκάστου δανείου αναπροσαρμόζεται σύμφωνα με τις ανάγκες του δανειζόμενου (Puri et al., 2011). Παρόλα αυτά, παρουσιάζει και ορισμένα βασικά μειο-

νεκτήματα, τα οποία έχουν σχέση κυρίως με την υποχρέωση των επιχειρήσεων να προβαίνουν στην υποθήκευση ή στην εγγραφή προσημείωσης της ακίνητης περιουσίας τους ως εμπράγματα ασφάλεια υπέρ της τράπεζας για την αποπληρωμή του δανείου.

Ένας ακόμη παραδοσιακός τρόπος χρηματοδότησης είναι τα ομολογιακά δάνεια. Ο συγκεκριμένος τρόπος χρηματοδότησης αφορά κυρίως επιχειρήσεις οι οποίες είναι κεφαλαιουχικές. Συγκεκριμένα, όσον αφορά στα ομολογιακά δάνεια, πρόκειται για δάνεια που προέρχονται από ανώνυμες εταιρείες με την έκδοση ομολόγων. Κάθε δάνειο είναι διαιρεμένο σε ομόλογα τα οποία έχουν μια ορισμένη ονομαστική αξία. Οι επιχειρήσεις με τη συγκεκριμένη διαδικασία μπορούν να δανείζονται από το ευρύ κοινό με πολύ μεγαλύτερη ευκολία αφού απευθύνονται άμεσα στην αγορά κεφαλαίων, αντίθετα με τον τραπεζικό δανεισμό, ο οποίος προβλέπει ορισμένες προϋποθέσεις που τον καθιστούν δύσκολο να εγκριθεί. Παράλληλα, τα ομολογιακά δάνεια διακρίνονται από μεγαλύτερη διάρκεια συγκριτικά με τα τραπεζικά δάνεια, παρέχοντας στις επιχειρήσεις τη δυνατότητα για μακροπρόθεσμο επιχειρηματικό σχεδιασμό (Κοκκομελής, 1995).

Με το πέρασμα του χρόνου, την διεθνή ανάπτυξη της αγοράς αλλά και τη συνεχόμενη άνοδο σε όλους τους τομείς των επιχειρήσεων, οι επιλογές δανεισμού που μπορούν να ικανοποιήσουν και να ενισχύσουν την κάθε επιχείρηση σύμφωνα με τις ανάγκες της, το μέγεθος της, τις επενδύσεις που θέτει ως στόχους, και το περιβάλλον (οικονομικό, πολιτικό, θεσμικό) που δραστηριοποιείται, έχουν αυξηθεί. Από τα παραπάνω μπορούμε να συμπεράνουμε ότι ο τραπεζικός δανεισμός είναι το δεκανίκι μιας επιχείρησης, όμως δεν θα πρέπει να παραλείψουμε και την επικινδυνότητα ενός δανεισμού από τις τράπεζες η οποία μπορεί να πηγάει είτε από κάποιους εξωτερικούς παράγοντες, όπως η οικονομική και πολιτική κατάσταση ενός κράτους είτε από εσωτερικούς παράγοντες όπως διοικητικά λάθη ή συμφωνίες. Μπορεί το επιτόκιο δανεισμού να είναι χαμηλό, μπορεί να υπάρχει η ευελιξία αποπληρωμής, όμως πολλές φορές ο τραπεζικός δανεισμός περιέχει ρίσκο για τον οφειλέτη και αναγκάζει τους δανειζόμενους για την αποπληρωμή του δανείου να υποθηκεύσουν, να προσημειώσουν αλλά και να εκχωρήσουν διάφορα άλλα περιουσιακά τους στοιχεία. Για αυτόν τον λόγο, τα τελευταία χρόνια οι επιχειρήσεις γνωρίζοντας τις ανάγκες τους, προσπαθούν να επιλέξουν εναλλακτικούς τρόπους χρηματοδότησης οι οποίοι είναι πιο ευέλικτοι και όχι οικονομικά επιβλαβείς στη συνέχεια της λειτουργίας της επιχείρησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

1. ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ LEASING

1.1. Έννοια και Λειτουργία της Σύμβασης Leasing

Οι επιχειρήσεις προκειμένου να μπορέσουν να λειτουργήσουν πρέπει να εξασφαλίσουν τους αναγκαίους οικονομικούς πόρους. Η σύμβαση leasing ή χρηματοδοτική μίσθωση – στα ελληνικά – αποτελεί μια από εκείνες τις πιστωτικές μεθόδους με τις οποίες μια επιχείρηση εξασφαλίζει τη μακροπρόθεσμη χρηματοδότησή της.

Η σύμβαση leasing πρόκειται ουσιαστικά για μια σύμβαση που συνάπτεται ανάμεσα σε δυο συμβαλλόμενα μέρη, τον χρήστη του πράγματος (μισθωτής) και τον ιδιοκτήτη του πράγματος (εκμισθωτής - εταιρεία leasing) με σκοπό την ενοικίαση πάγιων στοιχείων – είτε είναι ακίνητα είτε είναι εξοπλισμός – για ορισμένη χρονική διάρκεια, συνήθως για όσο χρονικό διάστημα το πράγμα καθίσταται αποδοτικό και αξιοποιήσιμο. Η πληρωμή του μισθώματος για το πράγμα συμφωνείται μεταξύ των μερών ότι γίνεται σε τοκοχρεωλυτικές δόσεις καθ' όλη τη διάρκεια της μίσθωσης. Σημαντικό δε είναι να αναφερθεί ότι στη σύμβαση μπορεί να συμπεριληφθεί η δυνατότητα του μισθωτή να προβεί στην εξαγορά του πράγματος μετά το πέρας ορισμένης χρονικής περιόδου σε προκαθορισμένη εξαρχής τιμή ή η δυνατότητα για ανανέωση μίσθωσης, σε περίπτωση που έχει οριστεί συγκεκριμένο χρονικό διάστημα αξιοποίησης του πράγματος· εδώ έγκειται και η διαφορά που παρουσιάζει η παρούσα μίσθωση από την παραδοσιακή μίσθωση πράγματος. Τέλος, ο μισθωτής του πράγματος έχει υποχρέωση για όσο διαρκεί η μίσθωση να εξασφαλίζει την σωστή λειτουργία και κατάσταση του πράγματος (Δασκάλου, 1999).

Στον παρακάτω πίνακα περιγράφεται διαγραμματικά η λειτουργία της χρηματοδοτική μίσθωσης:

Σε σύγκριση με άλλες μορφές χρηματοδότησης, η σύμβαση leasing έχει το πλεονέκτημα ότι εξαλείφει τη γραφειοκρατία που απαιτείται για τη χορήγηση πιστώσεων και τις οικονομικές εγγυήσεις μόνο για το περιουσιακό στοιχείο που αποτελεί αντικείμενο της μίσθωσης. Δεν είναι τυχαίο, άλλωστε, το γεγονός ότι κατόρθωσε ως χρηματοπιστωτικό μέσο να αναδειχθεί σε πολλές ανεπτυγμένες χώρες σε έναν από τους πιο αποτελεσματικούς και προσβάσιμους μηχανισμούς χρηματοδότησης, επέκτασης και ανάπτυξης των μέσων παραγωγής και της χρηματοδότησης περιουσιακών στοιχείων που είναι απαραίτητα για την ανάπτυξη και την εφαρμογή νέων τεχνολογιών σε μια επιχείρηση (Simon, 2010).

1.2 Είδη συμβάσεων Leasing

1.2.1. Χρηματοδοτική Μίσθωση (Financial Leasing)

Η χρηματοδοτική σύμβαση είναι μια τυπική μίσθωση στην οποία η χρηματοοικονομική εταιρεία έχει τη νόμιμη ιδιοκτησία του μισθωμένου περιουσιακού στοιχείου, ενώ ο μισθωτής έχει το δικαίωμα χρήσης του περιουσιακού στοιχείου και σημαντικό μερίδιο των οικονομικών κινδύνων και αποδόσεων από τη μεταβολή στην αποτίμηση του υποκείμενου περιουσιακού στοιχείου. Για πολλές εταιρείες η χρηματοδοτική σύμβαση χρησιμοποιείται ως μέσο για την επίλυση των κεφαλαιακών τους προβλημάτων (Wang et al., 2020).

Όσον αφορά στο μίσθωμα, στη χρηματοδοτική μίσθωση συμφωνείται μεταξύ των συμβαλλομένων μερών (του μισθωτή και του εκμισθωτή) ότι αυτό δεν θα καταβάλλεται ολόκληρο με την έναρξη ισχύος της νέας συμβάσεως, αλλά η καταβολή θα γίνεται σε δόσεις σε τακτά χρονικά διαστήματα που έχουν συμφωνήσει και ορίσει με-

ταξύ τους τα μέρη (Χριστόπουλος et al., 2012). Το μίσθωμα καταβάλλεται κυρίως ανάλογα με τη διάρκεια ζωής του περιουσιακού στοιχείου για το οποίο έγινε η μίσθωση, για αυτό το λόγο και η μίσθωση χαρακτηρίζεται ως μεσοπρόθεσμη. Τέλος, σε περίπτωση που ο μισθωτής επιθυμεί να ακυρώσει τη σύμβαση, δυστυχώς δεσμεύεται και δε μπορεί να προβεί μονομερώς στην καταγγελία της, αλλά απαιτείται η σύμφωνη γνώμη και των δυο συμβαλλομένων μερών (Βασιλείου et al., 2018).

1.2.2. Λειτουργική μίσθωση (Operating leasing)

Η λειτουργική μίσθωση είναι μια μορφή μίσθωσης την οποία τη συναντάμε πολύ συχνά στις επιχειρήσεις που εκμισθώνουν επιβατηγά αυτοκίνητα. Διαφέρει σε μεγάλο βαθμό από τη χρηματοδοτική σύμβαση. Πρόκειται για μια σύμβαση με διάρκεια ισχύος μικρότερη από την ζωή του αντικείμενου για το οποίο συνήφθη η σύμβαση της παρούσας μίσθωσης. Υπεύθυνος για τη συντήρηση του περιουσιακού στοιχείου που εκμισθώνεται είναι ο ίδιος ο εκμισθωτής, αναλαμβάνοντας όλους τους κινδύνους από τη χρήση του, γεγονός το οποίο λαμβάνεται υπόψη στο ποσό του μισθώματος που καταβάλλεται, προσθέτοντας εκάστη φορά τις δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν (Χριστόπουλος et al., 2012). Τέλος, όσον αφορά στη δυνατότητα καταγγελίας, ο μισθωτής έχει το δικαίωμα να καταγγείλει τη σύμβαση μίσθωσης οιαδήποτε στιγμή, παρόλα αυτά σε περίπτωση που προβεί στην καταγγελία, θα πρέπει να καταβάλλει στον εκμισθωτή την ανάλογη χρηματική αποζημίωση λόγω της ζημίας που θα υποστεί από αυτήν (Βασιλείου et al., 2018).

1.2.3. Συμμετοχική ή μοχλευμένη μίσθωση (Leveraged Lease)

Στο συγκεκριμένο είδος μίσθωσης, ο εκμισθωτής χρηματοδοτεί μόνο μέρος της αξίας του περιουσιακού στοιχείου το οποίο θέλει να αγοράσει προκειμένου να εκμισθώσει στη συνέχεια, ενώ το υπόλοιπο καλύπτεται από διαφορετικές χρηματοδοτικές εταιρείες. Επομένως, παρατηρούμε ότι πρόκειται για μια πολυμερή σύμβαση, καθώς πλέον συμμετέχουν τρία πρόσωπα, ο εκμισθωτής, ο μισθωτής και ο δανειστής του εκμισθωτή (Georgescu, 2011).

Στη συμμετοχική μίσθωση, προκειμένου ο δανειστής να εξασφαλίσει την ικανοποίηση της απαίτησής του, ασφαλίζει το περιουσιακό στοιχείο με την εγγραφή υποθήκης πάνω σε αυτό, ενώ του εκχωρούνται οι απαιτήσεις τόσο της μίσθωσης όσο και των μισθωμάτων. Σε ορισμένες περιπτώσεις, τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν να συμφωνήσουν να εγγυηθεί του χρέους ο μισθωτής (Βασιλείου et al., 2018).

Πρόκειται για μια σύμβαση η οποία είναι ευρέως διαδεδομένη για τη μίσθωση μεγάλων περιουσιακών στοιχείων, όπως για παράδειγμα πλοία, αεροπλάνα, καθώς προσφέρουν φορολογικά προνόμια και κυρίως απαλλαγές στις μεγάλες εταιρείες (Λαζαρίδης, 2001).

1.2.4. Πώληση και Επαναμίσθωση (Sale and Leaseback)

Πρόκειται για μια μίσθωση στην οποία ο μισθωτής έχει προηγουμένως πουλήσει το περιουσιακό στοιχείο στον εκμισθωτή, θέτοντας ως προϋπόθεση για την εκτέλεση της σύμβασης πώλησης, ότι ο πρώτος θα μπορεί να το μισθώσει στη συνέχεια από τον τελευταίο για ένα χρονικό διάστημα και με καταβολή ορισμένου μισθώματος. Ουσιαστικά, η εταιρεία επιτυγχάνει την αναγκαία ρευστότητα με τη ρευστοποίηση των περιουσιακών στοιχείων που διαθέτει – χωρίς να προβαίνει σε νέες επενδύσεις – και αναδιαρθρώνει το χρέος της, αφού το πάγιο κεφάλαιο γίνεται κεφάλαιο κίνησης, ενώ παράλληλα διατηρεί την κατοχή τους, χωρίς να διακόπτεται η αξιοποίησή τους (Λαζαρίδης Γ., 2001, Χριστόπουλος et al., 2012).

Είναι μια μορφή μίσθωσης – από κάποιους χαρακτηρίζεται ως έμμεση χρηματοδότηση, όπως είναι το δάνειο με εγγραφή υποθήκης – η οποία βοηθάει τις επιχειρήσεις να έχουν γρήγορη πρόσβαση σε απαραίτητο κεφάλαιο, αποφεύγοντας, μάλιστα, φορολογικές επιβαρύνσεις (Ling, 2012). Για παράδειγμα, ο μισθωτής δεν είναι υποχρεωμένος να πληρώσει τον φόρο μεταβίβασης για την ολοκλήρωση της συναλλαγής, ενώ η διαφορά που δημιουργείται ανάμεσα στην αξία εκκαθάρισης και στην αξία συναλλαγής δεν υπόκειται σε φορολόγηση (Βασιλείου et al., 2018).

Η πώληση και η επαναμίσθωση χρησιμοποιείται επίσης, ως εργαλείο χρηματοδότησης – σε ορισμένες περιπτώσεις – για την εξαγορά εταιρείας. Για να μειώσει τα χρηματικά ποσά που απαιτείται για την απόκτηση μιας εταιρείας, ο ενδιαφερόμενος αγοραστής μπορεί να κανονίσει την πώληση και την επαναμίσθωση των ακινήτων που ανήκουν ήδη στην εταιρεία που πρόκειται να αποκτηθεί. Ταυτόχρονα με το κλείσιμο της εξαγοράς, οι εγκαταστάσεις πωλούνται στον αγοραστή, ενώ ο πρώην ιδιοκτήτης το αντάλλαγμα, συνεχίζοντας την απρόσκοπτη χρήση των χώρων (Ling, 2012).

Όπως κάθε μορφή χρηματοδότησης, έτσι και στην περίπτωση της χρηματοδοτικής σύμβασης υπάρχουν πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Συγκεκριμένα, όσον αφορά στα πλεονεκτήματα, με τη χρηματοδοτική μίσθωση η επιχείρηση εξασφαλίζει τη βελτίωση της ρευστότητάς της, καθώς τα μισθώματα του leasing εκπίπτουν της φο-

ρολογίας, επομένως επιτυγχάνονται σημαντικές φορολογικές ελαφρύνσεις, ενώ παράλληλα συγκριτικά με τις παραδοσιακές μορφές η διαδικασία της χρηματοδοτικής μίσθωσης δεν είναι χρονοβόρα λόγω γραφειοκρατικών διαδικασιών και επομένως η επιχείρηση λαμβάνει την αναγκαία οικονομική αρωγή άμεσα. Τέλος, ένα ακόμη πλεονέκτημα αποτελεί το γεγονός ότι η διατήρηση της κυριότητας του πάγιου στοιχείου καθ' όλη τη διάρκεια της μίσθωσης leasing προσφέρει ασφάλεια στον εκμισθωτή σε περίπτωση κινδύνου πτώχευσης της επιχείρησης. Αναφορικά με τα μειονεκτήματα, ο μισθωτής, δηλαδή ο χρήστης του μίσθιου, αναλαμβάνει όλους τους κινδύνους από γεγονότα που μπορεί να προκύψουν καθώς και στην περίπτωση που ο εκμισθωτής καταγγείλει τη σύμβαση με αποτέλεσμα την πρόωρη λήξη αυτής, ενώ ακόμη ένα μειονέκτημα είναι ότι το leasing πολλές φορές εκλαμβάνεται από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ως ένα αρνητικό στοιχείο για μια επιχείρηση και δημιουργεί αμφιβολίες για την αξιοπιστία αυτής (Γαλάνης, 2000)

2. ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑΣ (FACTORING)

2.1. Έννοια και λειτουργία της Σύμβασης Factoring

Στο μεταβαλλόμενο χρηματοοικονομικό περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από υψηλό επίπεδο πιστωτικού κινδύνου, κινδύνου αθέτησης υποχρεώσεων και ρευστότητας, το factoring υποστηρίζει τις επιχειρήσεις να διαχειριστούν το απαιτούμενο επίπεδο ρευστότητας. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό στον κλάδο των υπηρεσιών λόγω των ιδιαίτερων κινδύνων που ενυπάρχουν στον τομέα αυτό και λόγω της έλλειψης επαρκούς ασφάλειας. Η χρήση του Factoring μπορεί να βελτιώσει την κερδοφορία, τη ρευστότητα και τις ταμειακές ροές των επιχειρήσεων, ιδίως των μεσαίων και μικρών επιχειρήσεων που αντιμετωπίζουν προβλήματα χρηματοδότησης (Milenkovic-Kerkovic et al., 2012).

Οι επιχειρήσεις τη σημερινή εποχή παρέχουν ως επί το πλείστον τις υπηρεσίες ή τα προϊόντα τους στους πελάτες με τη μέθοδο της πίστωσης. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να αυξάνονται οι απαιτήσεις που έχουν σε βάρος τους, οι οποίες πολλές φορές παραμένουν ανεξόφλητες. Προκειμένου όλες οι εταιρείες να μπορέσουν να τις ικανοποιήσουν, εξασφαλίζοντας την αναγκαία ρευστότητα για τη λειτουργία τους, αφού χρειάζεται ορισμένο χρονικό διάστημα για να καταβληθεί το χρηματικό ποσό, καταφεύγουν στο θεσμό της πρακτορείας (Λαζαρίδης, 2001).

Στη σύμβαση πρακτορείας έχουμε δυο συμβαλλόμενα μέρη, τον πράκτορα (factor) και τον προμηθευτή, ενώ στην πράξη της πρακτορείας έχουμε και τον πελάτη του προμηθευτή. Ο προμηθευτής – που πρόκειται για την εταιρεία που πουλάει προϊόντα ή παρέχει τις υπηρεσίες της με πίστωση – εκχωρεί τις απαιτήσεις (πωλεί τα τιμολόγια της) που έχει κατά του πελάτη – οφειλέτη του στον πράκτορα, ο οποίος τις περισσότερες φορές είναι είτε ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα είτε μια εταιρεία διαχείρισης απαιτήσεων και ο οποίος αναλαμβάνει να τις εισπράξει, παρέχοντας την ανάλογη χρηματοδότηση στον προμηθευτή (Χριστόπουλος, 2012). Με αυτόν τον τρόπο, διευκολύνεται σε μεγάλο βαθμό η εταιρεία, καθώς δεν δαπανά μεγάλα ποσά, όπως θα έκανε, εάν η ίδια η εταιρεία προσπαθούσε να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις αυτές (Τριανταφυλλάκης, 2009).

Ο θεσμός της πρακτορείας μπορεί να αξιοποιηθεί από όλες τις επιχειρήσεις, κυρίως από τις μικρομεσαίες, βέβαια θεωρείται σημαντικό οι προμηθευτές να φέρουν ορισμένα χαρακτηριστικά, όπως έχει επικρατήσει στην πράξη. Συγκεκριμένα, η επιχείρηση θα πρέπει να παρουσιάζει ορισμένη κερδοφορία και να συναλλάσσεται κυρίως με πελάτες που ανήκουν στον ιδιωτικό τομέα, καθώς η καθυστέρηση ικανοποίησης των απαιτήσεων είναι μικρότερη συγκριτικά με τον δημόσιο τομέα, ενώ τα προϊόντα τα οποία πουλάει θα πρέπει να είναι χονδρικής με βραχυπρόθεσμη πίστωση και τα τιμολόγια που εκδίδει να έχουν σχετικά μεγάλη αξία. Από την άλλη πλευρά, ο πράκτορας, με τον οποίο συμβάλλεται ο προμηθευτής και ο οποίος αγοράζει τις απαιτήσεις του τελευταίου, ελέγχει την οικονομική κατάσταση και φερεγγυότητα του προμηθευτή πριν συνάψει μαζί του τη σύμβαση πρακτορείας, ενώ έχει και τη διακριτική ευχέρεια να αρνηθεί να του εκχωρηθούν οι απαιτήσεις ενός αγοραστή, επειδή για παράδειγμα καθυστερεί συστηματικά την πληρωμή αυτών (Χριστόπουλος, 2012). Παράλληλα, η εκχωρούμενη απαίτηση θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να είναι ορισμένη και βέβαιη, χωρίς η εξόφλησή της να τελεί υπό διάφορες αιρέσεις, όπως για παράδειγμα υπό την αίρεση κατασκευής ενός κτιρίου· εάν η απαίτηση τελεί υπό αίρεση, σε αυτήν την περίπτωση δεν μπορεί να εκχωρηθεί στον πράκτορα, για αυτό το λόγο και σε κλάδους δραστηριότητας, όπως ο οικοδομικός, ο θεσμός της πρακτορείας δε μπορεί εύκολα να αναπτυχθεί (Βασιλείου et al., 2018).

Η σύμβαση πρακτορείας γενικά είναι ιδιαίτερα επωφελής για τις επιχειρήσεις, καθώς, μέσω της εκχώρησης των απαιτήσεων και της άμεσης χρηματοδότησης αυτών, αυξάνονται οι ταμειακές ροές τους, γίνονται ανταγωνιστικές και μειώνεται η ανάγκη

για βραχυπρόθεσμο δανεισμό. Παράλληλα, η εικόνα του ισολογισμού των επιχειρήσεων βελτιώνεται σε μεγάλο βαθμό, καθώς οι απαιτήσεις και ο βραχυπρόθεσμος δανεισμός περιορίζονται, γεγονός το οποίο τις καθιστά πιο φερέγγυες στις τράπεζες για να διαπραγματευτούν μαζί τους τον μακροπρόθεσμο δανεισμό από αυτές (Δασκάλου, 1999, Milenkovic-Kerkovic et al., 2012).

2.2. Υπηρεσίες που προσφέρει ένας πράκτορας (factor)

A) Ελέγχει την πίστωση (credit checking)

Όταν η επιχείρηση πρόκειται να πωλήσει τα προϊόντα της ή να προσφέρει τις υπηρεσίες της σε έναν αγοραστή εν πιστώσει, θα πρέπει πρώτα να ενημερωθεί ο πράκτορας για την εν λόγω συναλλαγή, πριν ολοκληρωθεί, ώστε να ελέγξει τη φερεγγυότητα του αγοραστή, να εγκρίνει την πώληση και να αποδεχθεί να αγοράσει τις νέες απαιτήσεις που θα προκύψουν. Σε περίπτωση που ο πράκτορας δεν είναι πρόθυμος να την εγκρίνει, η επιχείρηση θα πρέπει να επιλέξει μεταξύ της εκτέλεσης της πώλησης και της απόρριψης αυτής, με άμεση συνέπεια - αν εκτελέσει την παραγγελία - να φέρει την αποκλειστική ευθύνη για την είσπραξη της απαίτησης.

Ο πράκτορας από τη στιγμή που θα του εκχωρηθεί η απαίτηση, στα πλαίσια της διαχείρισης της, παρέχει σε τακτά χρονικά διαστήματα στον προμηθευτή πληροφορίες σχετικά με την απαίτηση, όπως για παράδειγμα αν υπάρχουν τιμολόγια που είναι ληξιπρόθεσμα, παρακολουθεί τις προθεσμίες, ενώ αναλαμβάνει και όλα τα έξοδα που αφορούν στις εξώδικες και δικαστικές ενέργειες για τη διεκδίκηση και ικανοποίηση των απαιτήσεων. Με αυτόν τον τρόπο και οι προμηθευτές έχουν πλήρη γνώση για τις συναλλαγές που πραγματοποίησαν και δεν δημιουργείται αποξένωση από τους πελάτες τους.

Ο πράκτορας κατορθώνει να μειώσει τον κίνδυνο ύπαρξης απαιτήσεων που μπορεί να είναι επισφαλείς, ενθαρρύνει την ανάληψη νέων εργασιών, αφού δεν υπάρχει ο φόβος της μειωμένης ρευστότητας, ενώ συμβάλλει στην αύξηση της τελευταίας με τη χορήγηση προκαταβολών ή της προεξόφλησης των διαφόρων τιμολογίων (Λαζαρίδης, 2001, Χριστόπουλος, 2012).

B) Άμεση Χρηματοδότηση

Ένα από τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα που έχει ο θεσμός της πρακτορείας είναι η άμεση χρηματοδότηση του προμηθευτή. Αν και η πώληση έγινε εν πιστώσει,

γεγονός το οποίο σημαίνει ότι τα χρήματα δε θα δοθούν άμεσα, αλλά χρειάζεται να περάσει ένα χρονικό διάστημα προκειμένου να γίνει η αποπληρωμή της πίστωσης, ο προμηθευτής λαμβάνει άμεσα το χρηματικό ποσό της αξίας της πωλήσεως από τον πράκτορα. Κατά αυτόν τον τρόπο, επιτυγχάνεται η αναγκαία ρευστότητα της επιχείρησης, ενώ δίνεται και η δυνατότητα για διεύρυνση της πελατείας και την ανάπτυξη νέων εργασιών (Λαζαρίδης, 2001, Χριστόπουλος, 2012).

Γ) Ανάλυση πιστωτικού κινδύνου

Ο πράκτορας έχει τη δυνατότητα να αναλάβει μια πίστωση είτε με το δικαίωμα αναγωγής είτε χωρίς το δικαίωμα αναγωγής.

Συγκεκριμένα, στην πρακτορεία χωρίς αναγωγή ο πράκτορας αναλαμβάνει την πίστωση μαζί με τον κίνδυνο μη εκπλήρωσης της απαίτησης από τον πελάτη, με αποτέλεσμα οιαδήποτε ζημία να την υφίσταται αποκλειστικά εκείνος. Στις περιπτώσεις που ο αγοραστής είναι ασυνεπής ή βρίσκεται σε αδυναμία να αποπληρώσει τις οφειλές τους, ο πράκτορας δεν έχει το δικαίωμα να διεκδικήσει το οφειλόμενο χρηματικό ποσό από τον προμηθευτή, ζητώντας την προκαταβολή που έδωσε στον τελευταίο με την εκχώρηση της απαίτησης – η οποία αποτελεί μέρος του ενεργητικού της επιχείρησης –, αλλά θα πρέπει με δικά του έξοδα να διεκδικήσει την απαίτηση δικαστικώς. Επομένως, ο πράκτορας, όταν συμβάλλεται σε μια σύμβαση πρακτορείας χωρίς δικαίωμα αναγωγής επιδιώκει την ανάληψη απαιτήσεων, οι οποίες δεν παρουσιάζουν νομικά σφάλματα και αδυναμίες που θα μπορούσαν να καταστήσουν τη δικαστική διεκδίκηση άκαρπη.

Στον αντίποδα της σύμβασης πρακτορείας χωρίς αναγωγή, συναντάμε την πρακτορεία με το δικαίωμα αναγωγής. Σε αυτήν την περίπτωση, ο πράκτορας δεν αναλαμβάνει αποκλειστικά τον κίνδυνο, αλλά όσες απαιτήσεις είναι επισφαλείς σε περίπτωση που υπάρχει ζημία, η τελευταία επιβαρύνει το αποθεματικό του προμηθευτή.

Στην σύγχρονη πρακτική, οι περισσότερες επιχειρήσεις συμβάλλονται σε συμβάσεις πρακτορείας χωρίς δικαίωμα αναγωγής του πράκτορα, καθώς έχει θετικό αντίκτυπο στην επιχείρηση, με αύξηση του δείκτη ρευστότητας και την εν γένει βελτίωση του ισολογισμού της (Λαζαρίδης, 2001, Χριστόπουλος, 2012).

2.3. Είδη Συμβάσεων Πρακτορείας

2.3.1 Πλήρες (Full Service) Factoring

Η συγκεκριμένη κατηγορία πρακτορείας – η οποία χαρακτηρίζεται και ως εγχώριο factoring – αποτελεί και την πιο συνηθισμένη, καθώς αναφέρεται στην πρακτορεία που διενεργείται μεταξύ μερών που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα. Αποτελείται από δυο κατηγορίες, την πρακτορεία με δικαίωμα αναγωγής και την πρακτορεία χωρίς δικαίωμα αναγωγής. Οι υπηρεσίες που προσφέρουν ανά κατηγορία είναι οι παρακάτω (Βασιλείου et al., 2018, Χριστόπουλος, 2012):

- **Πρακτορεία με δικαίωμα αναγωγής**

Σε αυτήν την κατηγορία, ο πράκτορας αναλαμβάνει να παρακολουθεί, να διαχειρίζεται και να εισπράττει τις απαιτήσεις που του εκχωρεί η επιχείρηση, ενώ παράλληλα αναλαμβάνει και την υποχρέωση να χρηματοδοτεί την επιχείρηση, εξασφαλίζοντας της την αναγκαία ρευστότητα για τη λειτουργία της. Παρόλα αυτά, η ανάληψη του πιστωτικού κινδύνου είναι εκείνη η υπηρεσία την οποία ο πράκτορας δεν αναλαμβάνει σε αυτό το είδος πρακτορείας, με αποτέλεσμα να επιβαρύνεται με τον κίνδυνο της ζημίας η επιχείρηση.

- **Πρακτορεία χωρίς δικαίωμα αναγωγής**

Αποτελεί την πλέον γνωστή πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων που αξιοποιούν οι επιχειρήσεις. Ειδικότερα, ο πράκτορας αξιολογεί πόσο φερέγγυος είναι ο πελάτης προκειμένου να αναλάβει την απαίτηση, χρηματοδοτεί την επιχείρηση προεξοφλώντας τα τιμολόγια, εισπράττει τις εκχωρημένες απαιτήσεις, ενώ παράλληλα σε αυτήν την περίπτωση ο πράκτορας αναλαμβάνει και τον πιστωτικό κίνδυνο, με αποτέλεσμα να μην επιβαρύνεται το αποθεματικό της επιχείρησης.

2.3.2. Διεθνές/Εξαγωγικό (Export) Factoring

Στη διεθνή πρακτορεία συναντάμε – σε αντίθεση με το εγχώριο factoring – συναντάμε δυο πράκτορες, τον εξαγωγικό και τον εισαγωγικό.

Στην περίπτωση αυτή, η επιχείρηση η οποία εξάγει τα προϊόντα της ή τις προσφερόμενες υπηρεσίες επιλέγει να υπογράψει σύμβαση πρακτορείας με ένα πράκτορα, ο οποίος δραστηριοποιείται στο εσωτερικό της χώρας της και προβαίνει σε εκχώρηση των απαιτήσεων της στον τελευταίο. Στη συνέχεια, ο εξαγωγικός πράκτορας (export factor) εκχωρεί περαιτέρω τις απαιτήσεις αυτές σε έναν άλλον πράκτορα (import factor), ο οποίος δραστηριοποιείται στη χώρα που εισάγονται τα προϊόντα. Ο εισαγωγικός

πράκτορας αξιολογεί κατά πόσο φερέγγυοι είναι οι αγοραστές και ορίζει πλαφόν (πιστωτικό όριο) για τους τελευταίους.

Ο εισαγωγικός πράκτορας αναλαμβάνει την ευθύνη να εισπράξει τις πιστώσεις από τους πελάτες (εισαγωγείς) και να τις αποστείλει στον εξαγωγικό πράκτορα. Είναι υποχρεωμένος να αποδώσει το χρηματικό ποσό στον εξαγωγικό πράκτορα είτε το έχει εισπράξει από τους πελάτες είτε όχι, γεγονός το οποίο αποδεικνύει ότι τον πιστωτικό κίνδυνο σε αυτό το είδος πρακτορείας τον αποδέχεται αποκλειστικά ο ίδιος· έτσι, σε περίπτωση που δεν εισέπραξε τις πιστώσεις από τον εισαγωγέα σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να πληρωθεί ο εξαγωγέας μέσα σε ένα χρονικό διάστημα των 90 ημερών από την ημερομηνία λήξης του τιμολογίου από τον πράκτορα στον οποίο έγινε η εκχώρηση των εξαγωγικών τιμολογίων.

Εκτός από την κλασσική μορφή του διεθνούς factoring, υπάρχουν και άλλες μορφές, όπως για παράδειγμα:

- **Άμεσο εξαγωγικό factoring:**

Στο άμεσο εισαγωγικό factoring δε συμμετέχει ο εισαγωγικός πράκτορας. Συγκεκριμένα, ο εξαγωγέας προβαίνει σε ασφάλιση των απαιτήσεων του σε κάποιον σχετικό οργανισμό και στη συνέχεια αυτό που εκχωρεί στον πράκτορα είναι τα δικαιώματα που απορρέουν από το συμβόλαιο ασφάλισης.

- **Έμμεσο εξαγωγικό factoring:**

Σε αυτή τη μορφή υπάρχει άμεση επικοινωνία και συνεργασία του εξαγωγέα με τον εισαγωγικό πράκτορα χωρίς τη συμμετοχή του εξαγωγικού πράκτορα.

Η διεθνής πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων έχει πολλά πλεονεκτήματα και για τις δυο πλευρές, καθώς ο εξαγωγέας κατορθώνει να εξάγει τα προϊόντα του σε σύντομο χρονικό διάστημα, χωρίς να αναλαμβάνει τον πιστωτικό κίνδυνο, ενώ ο εισαγωγέας εισάγει τα προϊόντα χωρίς να έχει καθυστερήσεις λόγω γραφειοκρατίας που προκαλείται από την υποχρέωση για δημιουργία ενέγγυας πίστωσης για κάθε νέα φόρτωση (Βασιλείου et al., 2018).

2.3.3. Maturity Factoring

Σε αυτό το είδος πρακτορείας, δεν έχουμε χρηματοδότηση από τον πράκτορα. Συγκεκριμένα, ο πράκτορας αναλαμβάνει να παρακολουθεί και να εισπράττει τις απαιτήσεις, αλλά και να καλύπτει τον πιστωτικό κίνδυνο· όμως, η εξόφληση των τιμολογίων δε γίνεται πλέον εκ των προτέρων, προεξοφλώντας τις οφειλές που δημιουργού-

νται, αλλά η πληρωμή στον προμηθευτή θα γίνει όταν οι απαιτήσεις έχουν λήξει, ανεξάρτητα, βέβαια, εάν οι πελάτες έχουν πληρώσει τις οφειλές τους (Δασκάλου, 1999, Λαζαρίδης, 2001).

Προκειμένου να εξασφαλιστεί η αναγκαία ρευστότητα, η επιχείρηση εξασφαλίζει τη χρηματοδότησή της μέσω των τραπεζών. Ειδικότερα, η επιχείρηση προβαίνει σε εκχώρηση των δικαιωμάτων για τις εισπράξεις του πράκτορα από τις απαιτήσεις που του έχει εκχωρήσει και δίνει εντολή στον πράκτορα ότι οι πληρωμές των απαιτήσεων θα κατατίθενται σε λογαριασμό στη σχετική τράπεζα. Κατά αυτόν τον τρόπο, εξασφαλίζει και η τράπεζα την ικανοποίηση της απαίτησής της από τη χρηματοδότηση προς την επιχείρηση, αλλά και ο προμηθευτής λαμβάνει την απαραίτητη χρηματοδότηση για τη λειτουργία της (Βασιλείου et al., 2018).

2.3.4 Bulk Factoring

Στη συγκεκριμένη περίπτωση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων έχουμε μόνο τη χρηματοδότηση της επιχείρησης από τον πράκτορα, χωρίς ο τελευταίος να ελέγχει τη φερεγγυότητα του πελάτη, δεν προβαίνει σε λογιστική παρακολούθηση των απαιτήσεων, ενώ δεν αναλαμβάνει να καλύψει τον πιστωτικό κίνδυνο. Υπεύθυνος για την είσπραξη των απαιτήσεων σε αυτό το είδος πρακτορείας είναι ο ίδιος ο προμηθευτής, ο οποίος έχει και την υποχρέωση να αποδώσει τις εισπράξεις στον πράκτορα το χρονικό σημείο που έχουν συμφωνήσει μεταξύ τους τα δυο συμβαλλόμενα μέρη. Παράλληλα, ο πράκτορας διατηρεί το δικαίωμά του για αναγωγή.

2.3.5 Recourse factoring

Αποτελεί μια ιδιαίτερη περίπτωση πρακτορείας. Σε αυτήν την περίπτωση, ο πιστωτικός κίνδυνος καλύπτεται από τον ίδιο τον προμηθευτή, ενώ ο πράκτορας έχει το δικαίωμα να προχωρήσει σε επανεκχώρηση των απαιτήσεων που του είχε εκχωρήσει ο πωλητής, σε περίπτωση που αυτές δεν ικανοποιηθούν εντός ορισμένου χρονικού διαστήματος, το οποίο το έχουν συμφωνήσει μεταξύ τους τα μέρη· συνήθως πρόκειται για ένα διάστημα ενός με δυο μήνες από τη χρονική στιγμή που η απαίτηση έχει γίνει ληξιπρόθεσμη. Ο πράκτορας, αν και δεν αναλαμβάνει τον πιστωτικό κίνδυνο, συνεχίζει την παροχή των υπολοίπων υπηρεσιών του, δηλαδή την παρακολούθηση και έλεγχο της πίστωσης, χρηματοδοτεί την επιχείρηση και εισπράττει τις απαιτήσεις (Βασιλείου et al., 2018).

2.4. Ο θεσμός της Πρακτορείας στην Ελλάδα

Η εφαρμογή του θεσμού της πρακτορείας στην Ελλάδα άρχισε περίπου στη δεκαετία του 1980 – κυρίως – από τις τράπεζες, ενώ την περίοδο 1995-1997 συναντάμε και τις πρώτες εταιρείες που παρείχαν αποκλειστικά υπηρεσίες πρακτορείας στις επιχειρήσεις. Παρόλα αυτά, η ανάπτυξη του θεσμού δεν ήταν ιδιαίτερα μεγάλη στη χώρα μας. Οι επιχειρήσεις factoring που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα είναι λίγες, ενώ μέχρι και το 2020, η πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων κινούνταν σε χαμηλά επίπεδα και αυτό κυρίως επειδή οι εταιρείες factoring προσέφεραν τις υπηρεσίες τους θέτοντας ορισμένες προϋποθέσεις, ιδίως όταν επρόκειτο να καλύψουν πιστωτικό κίνδυνο της επιχείρησης, και επέλεγαν ως επί το πλείστον επιχειρήσεις οι οποίες διακρίνονταν από ένα μεγάλο βαθμό φερεγγυότητας, όπως είναι οι εισηγμένες στο χρηματιστήριο εταιρείες. Παράλληλα, κάποιες συγκεκριμένου είδους επιχειρήσεις, όπως είναι τα σουπερ μάρκετ και τα πολυκαταστήματα, ζητούσαν και παρότρυναν τους προμηθευτές να μην προβαίνουν στην αξιοποίηση του θεσμού της πρακτορείας, εξασφαλίζοντας για τις ίδιες με αυτόν τον τρόπο την ευκολότερη πληρωμή των πιστώσεων με συνεχείς παρατάσεις του χρονικού σημείου πληρωμής τους, δημιουργώντας όμως έτσι τροχοπέδη για την εξάπλωση της πρακτορείας (Βασιλείου et al., 2018).

Εντούτοις, η πανδημική κρίση που βίωσε και βιώνει ως ένα βαθμό η χώρα μας μέχρι και σήμερα είχε ως αποτέλεσμα - από το 2021 - να παρουσιάζεται μια έκρηξη στην πρακτορεία των εμπορικών απαιτήσεων. Μικρές και μεγάλες επιχειρήσεις επιλέγουν πλέον αυτή τη μέθοδο προκειμένου να χρηματοδοτηθούν βραχυπροθέσμα, επιτυγχάνοντας την απαραίτητη ρευστότητα για τη λειτουργία τους, ώστε να ανακάμψουν σταδιακά ύστερα από μια μακρά περίοδο από lockdowns, που είχαν ως αποτέλεσμα τον υπερπληθωρισμό σε τομείς, όπως πρώτες ύλες και ενέργεια (Στεργίου, 2022).

Γενικότερα, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι το έδαφος για την περαιτέρω εξάπλωση του factoring στη χώρα μας είναι ιδιαίτερα πρόσφορο, εφόσον βέβαια το επιτρέψουν και οι τρέχουσες πολιτικοοικονομικές εξελίξεις. Οι τρεις παράγοντες που συμβάλλουν στην άνοδό του είναι οι εξής (Βασιλείου et al., 2018, Στεργίου, 2022):

1. Η χρηματοδότηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων να γίνεται βάσει των επί πιστώσει συναλλαγών τους, χωρίς να είναι απαραίτητη προϋπόθεση η παροχή εμπράγματος ασφάλειας όπως ισχύει στην περίπτωση των τραπεζικών δανείων.
2. Το factoring μπορεί να αποτελέσει τη λύση για να αντιμετωπίσουν οι επιχειρήσεις το πρόβλημα της ρευστότητας, ιδιαίτερα σε μια εποχή που οι τιμές των πρώτων

υλών και των μεταφορών έχουν αυξηθεί, συγκροτώντας μια «ασπίδα προστασίας» έναντι του πληθωρισμού.

3. Ο περιορισμός ορισμένων μεθόδων χρηματοδότησης που δημιουργούν εμπόδια, όπως είναι ο περιορισμός στην κυκλοφορία επιταγών που είναι μεταχρονολογημένες και η μείωση στη χρήση ενέγγυων πιστώσεων.

3. ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ FORFAITING

3.1. Έννοια και λειτουργία της σύμβασης Forfaiting

Το «Forfating» αποτελεί έναν όρο που δύσκολα μπορεί να προσδιοριστεί με έναν βασικό και σαφή ορισμό, καθώς αποτελεί μια έννοια που μέχρι και σήμερα δεν έχει μια ευρέως αποδεκτή απόδοση στην ελληνική γλώσσα. Προέρχεται από τον γαλλικό όρο «à forfait» το οποίο στα ελληνικά μεταφράζεται «κατ' αποκοπή» (χωρίς δικαίωμα αναγωγής) και πρόκειται για ακόμη μια μορφή εναλλακτικής χρηματοδότησης (Γαλάνης, 2000).

Έκανε την εμφάνισή του στο τέλος της δεκαετίας του 1950 στην ευρωπαϊκή ήπειρο ως ένα μέσο αντιμετώπισης της ύφεσης την οποία έπρεπε να αντιμετωπίσει το εμπόριο μετά το τέλος του ψυχρού πολέμου και την αδυναμία των τραπεζών να χρηματοδοτήσουν τις επιχειρήσεις, χωρίς δικαίωμα αναγωγής, βοηθώντας τη σταδιακή ανάπτυξη των εξαγωγών. Αναπτύχθηκε αρχικά σε μεγάλο βαθμό στην Ελβετία και βαθμιαία επεκτάθηκε και σε άλλες χώρες, με την εμφάνιση των πρώτων επιχειρήσεων που ασχολούνταν αποκλειστικά με την αγορά εμπορικών απαιτήσεων χωρίς δικαίωμα αναγωγής τη δεκαετία 1970 με 1980 (Λαζαρίδης, 2001).

Η σύμβαση του forfaiting υπογράφεται μεταξύ του εξαγωγέα – πωλητή (forfaitist) και του αγοραστή (forfaiter). Ο πωλητής εκχωρεί τις απαιτήσεις που είναι ενσωματωμένες σε κάποιο αξιόγραφο (όπως επιταγή, συναλλαγματική) και οι οποίες είναι κυρίως μεσοπρόθεσμες – διαρκούν δηλαδή 6 μήνες με 5 έτη –, σε κάποιον χρηματοοικονομικό οργανισμό, ο οποίος προεξοφλεί τις απαιτήσεις αυτές. Ο forfaiter αγοράζει τις απαιτήσεις απαλλασσόμενος από το δικαίωμα της αναγωγής, δηλαδή χωρίς τη δυνατότητα να στραφεί εναντίον του πωλητή, σε περίπτωση μη ικανοποίησης του από τους οφειλότες, ενώ, παράλληλα, αναλαμβάνει όλους τους κινδύνους - πιστωτικούς και μη - που συνοδεύουν εκάστη απαίτηση (Γαλάνης, 2000, Λαζαρίδης, 2001).

Ο πωλητής θα πρέπει να εξασφαλίσει ότι οι απαιτήσεις που πρόκειται να εκχωρήσει είναι νόμιμες και βέβαιες και ότι εκτελεί τη μεταξύ τους σύμβαση βάσει των

όρων που συμφώνησαν. Πολλές φορές, είναι υποχρεωμένος να παρέχει και κάποια εξασφάλιση στον forfaiter κατά την αγοραπωλησία των απαιτήσεων για τη χρηματοδότησή του. Η εξασφάλιση αυτή, η οποία είναι γνωστή με την ονομασία «AVAL» πρόκειται για μια αμετάκλητη είτε εγγυητική αποστολή ή τριτεγγύηση του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος του οφειλέτη – πελάτη (εισαγωγέας) του προμηθευτή, εφόσον είναι φερέγγυο, ή κάποιου κρατικού οργανισμού, τον οποίο αποδέχεται ο αγοραστής. Η εξασφάλιση αυτή έχει διττή λειτουργία, δηλαδή δεν εξασφαλίζει μόνο τον περιορισμό του κινδύνου που συνοδεύει την απαίτηση, αλλά δίνει τη δυνατότητα στον forfaiter να πουλήσει το αξιόγραφο περαιτέρω σε άλλους forfaiters, οι οποίοι συνθέτουν τη δευτερογενή αγορά των «κατ' αποκοπή» συναλλαγών (Βασιλείου et al., 2018, Γεωργιάδης, 2000). Επομένως, σε περίπτωση που ο πελάτης-οφειλέτης δε μπορέσει να αποπληρώσει το χρέος του και καταστεί αφερέγγυος, ο forfaiter μπορεί να στραφεί κατά της τράπεζας ή του οργανισμού που εγγυήθηκε (Λαζαρίδης, 2001).

Γενικότερα, η εφαρμογή του forfaiting από τη στιγμή της εμφάνισής του μέχρι και σήμερα αξιοποιείται κυρίως στο εξαγωγικό εμπόριο και συγκεκριμένο για το εμπόριο κεφαλαιουχικών αγαθών, όπως για παράδειγμα η μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση σε βιομηχανικό εξοπλισμό· βέβαια, σε ορισμένες περιπτώσεις χρησιμοποιείται και σε καταναλωτικά αγαθά (Βασιλείου et al., 2018, Γεωργιάδης, 1995).

3.2. Οικονομική Σημασία - Πλεονεκτήματα συμβάσεων Forfaiting

Ο θεσμός του forfaiting είναι ιδιαίτερα επωφελής για τις επιχειρήσεις, καθώς δεν πρόκειται για μια περίπτωση απλής τραπεζικής χρηματοδότησης, αλλά αποτελεί μια σημαντική εναλλακτική μορφή χρηματοδότησης με πολλά πλεονεκτήματα.

Προκειμένου να κατανοήσουμε την οικονομική σημασία της μορφής αυτής, θα πρέπει να γίνει η ανάλυση των πλεονεκτημάτων που υπάρχουν για κάθε έναν από τους εμπλεκόμενους στην εν λόγω σύμβαση.

i. Εξαγωγέας

Ο εξαγωγέας μέσω της συγκεκριμένης σύμβασης κατορθώνει να λάβει την απαραίτητη χρηματοδότηση, με ένα κόστος το οποίο έχει προκαθοριστεί, αφού η χρηματοδότηση που λαμβάνει έχει σταθερό επιτόκιο. Επιπλέον, με τη μεταβίβαση της απαίτησης στον forfaiter εξασφαλίζει να χρηματοδοτηθεί άμεσα, χωρίς να χρειάζεται να καταφύγει και σε άλλες μορφές χρηματοδότησης παράλληλα, όπως είναι ο τραπε-

ζικός δανεισμός, οι οποίες θα αποτελούσαν μια επιπλέον επιβάρυνση στους ισολογισμούς της εκάστοτε επιχείρησης και θα επιδείνωναν το πρόβλημα της ρευστότητας στην εταιρεία, και απελευθερώνει πόρους για να πραγματοποιηθούν πιθανές επενδύσεις ξανά σε άλλους τομείς. Βέβαια, ένα από τα πιο σημαντικά πλεονεκτήματα που έχει ο εξαγωγέας είναι ότι ο κίνδυνος των απαιτήσεων μεταβιβάζεται εξ ολοκλήρου στον forfeiter, χωρίς ο τελευταίος να έχει το δικαίωμα αναγωγής, αφού έχει παραιτηθεί από αυτό (Χριστόπουλος, 2012). Έτσι, λοιπόν, δεν επωμίζεται τυχόν ζημίες που μπορεί να προκύψουν από τη μη ικανοποίηση αυτών, ενώ δεν προκύπτει και νέο κόστος για την επιχείρηση στην προσπάθεια συγκέντρωσης των σχετικών κεφαλαίων από τους πελάτες (Harris, 1986, Λαζαρίδης, 2001).

Το μοναδικό μειονέκτημα το οποίο θα μπορούσε να αναγνωριστεί σε αυτήν τη μορφή χρηματοδότησης είναι ότι ο εξαγωγέας θα πρέπει ο ίδιος να μεριμνήσει για την εγκυρότητα του αξιογράφου στο οποίο ενυπάρχει η απαίτηση καθώς και για την ύπαρξη εγγύησης. Η ύπαρξη εγγύησης αποτελεί σημαντικό στοιχείο για τον forfeiter, καθώς αυτό θα καθορίσει αν θα αγοράσει την απαίτηση (Λαζαρίδης, 2001).

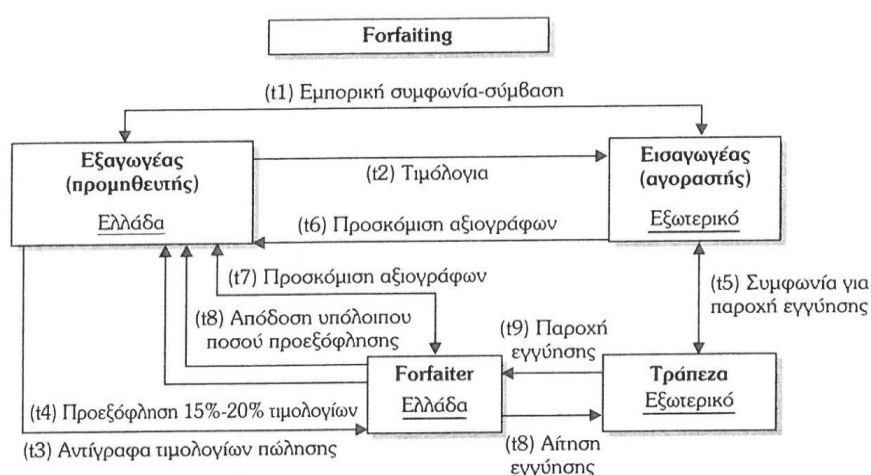
ii. Εισαγωγέας (Οφειλέτης)

Το σημαντικότερο πλεονέκτημα για τον εισαγωγέα είναι το γεγονός ότι ως μια εναλλακτική μορφή χρηματοδότησης δε χρειάζεται να δεσμευτεί από δανειστικές συμφωνίες, οι οποίες συνήθως φέρουν δυσμενείς υποχρεώσεις για τον δανειζόμενο, ενώ παράλληλα η ικανότητα δανεισμού είναι ιδιαίτερα αυξημένη, αφού μπορεί να λαμβάνει μεγαλύτερες πιστώσεις (Χριστόπουλος, 2012). Παράλληλα, η σύμβαση του forfaiting δίνει την ευκαιρία στο να συνάψουν γρήγορα την εμπορική συμφωνία χωρίς να αποτελεί απαραίτητο στοιχείο η δημοσιότητα της συμφωνίας, ενώ αποφεύγονται τα σχετικά κόστη, τόσο διοικητικά όσο και νομικά, τα οποία συνοδεύουν τις συμφωνίες για πιστώσεις του προμηθευτή (εξαγωγέα) (Λαζαρίδης, 2001).

iii. Forfaiter

Για τον Forfaiter η σύμβαση αυτή αποτελεί ένα είδος επένδυσης, με όλα τα σχετικά χαρακτηριστικά της, η οποία πραγματοποιείται με πολύ εύκολο τρόπο. Ο Forfaiter αγοράζει τις απαιτήσεις, αποβλέποντας στο μεγαλύτερο κέρδος που μπορούν να του αποδώσουν, αναλαμβάνοντας όλους τους κινδύνους που τις συνοδεύουν, ακόμα και αν παραιτείται από το δικαίωμα αναγωγής. Σε κάθε περίπτωση, βέβαια, πριν προ-

βεί σε αυτήν την ενέργεια, έχει μελετήσει ενδελεχώς όλες τις πτυχές – νομικές και οικονομικές – της επένδυσης αυτής με ιδιαίτερα μεγάλη προσοχή (Harris, 1986). Ακόμη ένα θετικό στοιχείο της σύμβασης αυτής είναι ότι ο forfeiter αποτελεί πηγή πείρας και τεχνογνωσίας για τον εξαγωγέα, λόγω της διαρκούς συναναστροφής του με άλλους forfaiters και της καθημερινής του επαφής με τράπεζες, την οποία τη μεταλαμπαδεύει εμμέσως, αλλά και άμεσα, στον εξαγωγέα μέσω των αποφάσεων που λαμβάνει αναφορικά με τη σχέση τους (Χριστόπουλος, 2012).

3.3. Διαφορές μεταξύ Συμβάσεων Factoring και Forfaiting

Οι δυο συμβάσεις του Factoring και του Forfaiting παρουσιάζουν πολλές ομοιότητες μεταξύ τους, τόσο από νομικής όσο και από οικονομικής άποψης, ενώ μάλιστα έχει υποστηριχθεί η άποψη ότι το Forfaiting αποτελεί υποκατηγορία της πρώτης¹. Τα κοινά σημεία τους είναι ιδιαίτερα εμφανή, μεταξύ των οποίων τα πιο σημαντικά είναι ότι πρόκειται για δυο συμβάσεις προεξοφλητικής χρηματοδότησης με δυνατότητα παραίτησης από το δικαίωμα αναγωγής κατά του εξαγωγέα ενώ ο πιστωτικός κίνδυνος ασφαλίζεται (Χριστόπουλος, 2012).

Παρά τις ομοιότητες τους, τα δυο αυτά είδη συμβάσεων παρουσιάζουν και σημαντικές διαφορές, οι οποίες καθιστούν επιτακτική ανάγκη τη μεταξύ τους διάκριση. Συγκεκριμένα (Βασιλείου et al., 2018, Χριστόπουλος, 2012):

¹ Η άποψη αυτή έχει διατυπωθεί από τον Γ. Καραγιαννόπουλο στο βιβλίο του «Factoring» (2015), σελ. 33.

A) Το Forfaiting αξιοποιείται για τη χρηματοδότηση στο εξαγωγικό εμπόριο και όχι στο εσωτερικό εμπόριο, ενώ αντίθετα στο Factoring έχουμε χρηματοδότηση και στις δυο περιπτώσεις.

B) Στο Forfaiting έχουμε μόνο τη χρηματοδότηση του εξαγωγέα, ενώ στο Factoring προσφέρονται - πέραν της χρηματοδότησης - και άλλες υπηρεσίες, όπως η ασφάλιση και η διαχείριση των απαιτήσεων (π.χ. εξώδικη όχληση κατά των αγοραστών, όταν παρατηρείται καθυστέρηση στην αποπληρωμή).

Γ) Στο Forfaiting προεξοφλούνται απαιτήσεις, οι οποίες είναι μεσοπρόθεσμες (καθίστανται ληξιπρόθεσμες σε 6 μήνες με 5 χρόνια), ενώ στην πρακτορεία απαιτήσεων προεξοφλούνται απαιτήσεις που είναι βραχυπρόθεσμες (καθίστανται ληξιπρόθεσμες σε διάστημα 90-180 ημερών).

Δ) Στην πρακτορεία απαιτήσεων συνήθως δεν αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση να παρέχεται κάποιους είδους εγγύηση ή ασφάλιση της απαίτησης, αντίθετα στο forfaiting κρίνεται απαραίτητο η απαίτηση να είναι ασφαλισμένη κατά των κινδύνων.

Ε) Σε αντίθεση με την πρακτορεία απαιτήσεων, στο forfaiting καλύπτεται όχι μόνο ο πιστωτικός κίνδυνος, αλλά και άλλοι κίνδυνοι – τόσο πολιτικοί όσο και οικονομικοί – όπως για παράδειγμα έκτακτα γεγονότα και κυβερνητική αστάθεια.

ΣΤ) Το ποσοστό χρηματοδότησης στο forfaiting καλύπτει πλήρως την απαίτηση, αντίθετα στο Factoring καλύπτεται μόνο το 80% της αξίας των τιμολογίων.

Ζ) Η πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων αξιοποιείται στο εμπόριο των καταναλωτικών αγαθών, ενώ το forfaiting αξιοποιείται ως επί το πλείστον για το εξαγωγικό εμπόριο κεφαλαιουχικών αγαθών.

3.4. Προοπτική των Συμβάσεων Forfaiting

Η σύμβαση του forfaiting θεωρείται μια σημαντική μέθοδος χρηματοδότησης, η οποία βέβαια ούτε αποτελεί υποκατάστατο της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, αλλά ούτε και ανταγωνιστική μέθοδο αυτής, αντιθέτως βρίσκει εφαρμογή σε περιπτώσεις που το factoring δεν μπορεί να αξιοποιηθεί.

Το forfaiting από το ξεκίνημά του μέχρι και σήμερα είχε και έχει ευρεία αξιοποίηση. Αυτή είχε ως συνέπεια την εφαρμογή του θεσμού και σε περιπτώσεις χρηματοδότησης καταναλωτικών αγαθών, ενώ ορισμένες φορές η χρηματοδότηση διήρκεσε και μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα. Η ανάπτυξη αυτή βασίζεται κυρίως στην ανάγκη των εξαγωγέων να προστατευτούν από αυξημένους κινδύνους που συνοδεύουν τις α-

παιτήσεις των συνεργαζόμενων εισαγωγέων, οι οποίοι προέρχονται από χώρες στις οποίες λόγω κρίσεων, όπως η περίοδος που διανύουμε σήμερα, έχει αυξηθεί ο πιστωτικός κίνδυνος – αφού παρατηρείται μείωση της ρευστότητας των επιχειρήσεων, ενώ οι τράπεζες δεν προβαίνουν εύκολα σε δανεισμό.

ΜΕΡΟΣ 2^ο: ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ & ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

1. ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ – ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

1.1 Οικονομική ελευθερία & θεωρία οικονομικού Συντάγματος

Η κατοχύρωση της γενικής οικονομικής ελευθερίας στην Ελλάδα γίνεται ρητά με το άρθρο 5 παρ. 1 του ελληνικού Συντάγματος. Κάθε πολίτης, σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο, έχει το δικαίωμα να συμμετέχει ενεργά στην οικονομική ζωή της χώρας, χωρίς να προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων πολιτών και χωρίς να παραβιάζει τους νόμους και τα χρηστά ήθη (Σπυρόπουλος et al., 2017).

Η οικονομική ελευθερία παρουσιάζει τρεις ειδικότερες εκφάνσεις, οι οποίες είναι οι παρακάτω (Παπαδοπούλου, 2015):

Α) Η συμβατική ελευθερία, δηλαδή η ελευθερία που έχει καθένας να επιλέγει τον αντισυμβαλλόμενο του και το περιεχόμενο της σύμβασης (θετική όψη), καθώς και η ελευθερία να επιλέξει να μη συνάψει σύμβαση (αρνητική όψη). Σαφώς, όπως σε κάθε δικαίωμα, έτσι και στη συμβατική ελευθερία υπάρχουν περιορισμοί, όπως για παράδειγμα είναι οι γενικοί όροι συναλλαγών (ΓΟΣ) και οι ρήτρες απαγόρευσης ανταγωνισμού.

Β) Η επιχειρηματική ελευθερία, πρόκειται για την ελευθερία που διαθέτει κάποιος να ιδρύσει και να εκμεταλλευτεί μια επιχείρηση εμπορικού ή βιομηχανικού χαρακτήρα. Η παρούσα έκφανση της οικονομικής ελευθερίας διαθέτει δυο διαστάσεις, την υποκειμενική και αντικειμενική. Η υποκειμενική διάσταση αναφέρεται στην κατοχύρωση της επιχειρηματικής ελευθερίας ως δικαίωμα στο άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος και η αντικειμενική διάσταση αναφέρεται στην κατοχύρωσή της ως θεσμό στο άρθρο 106 Συντάγματος. Και σε αυτήν την περίπτωση υπάρχουν ορισμένοι περιορισμοί όπως για παράδειγμα ο καθορισμός της ελάχιστης και ανώτατης τιμής στην πώληση προϊόντων.

Γ) Η επαγγελματική ελευθερία, δηλαδή η ελευθερία που διαθέτει κάθε πολίτης να επιλέγει και να ασκεί οιοδήποτε ελευθέριο επάγγελμα. Η εν λόγω ελευθερία πα-

ρουσιάζει δυο όψεις, τη θετική η οποία αναφέρεται στην ελευθερία επιλογής που διαθέτει το άτομο για το είδος, τον τόπο και το χρόνο άσκησης του επαγγέλματος, και την αρνητική η οποία αφορά στην απαγόρευση εκτέλεσης αναγκαστικής εργασίας. Οι περιορισμοί της ελευθερίας για την άσκηση ενός επαγγέλματος μπορεί να ποικίλουν και ενδεικτικά μπορεί να είναι το ασυμβίβαστο για ορισμένα επαγγέλματος, η λήψη ειδικής διοικητικής άδειας για την άσκηση ή ακόμα και το ανώτατο όριο ηλικίας για την έναρξη ή τερματισμός άσκησης ενός επαγγέλματος.

Η οικονομική ελευθερία πρόκειται για ένα δικαίωμα κυρίως αμυντικό κατά του κράτους, το οποίο έχει την υποχρέωση όχι μόνο να το διασφαλίζει την προστασία του αλλά να απέχει και το ίδιο από την προσβολή του. Το εν λόγω δικαίωμα αφορά όχι μόνο τον ελεύθερο επαγγελματία, αλλά και άλλα πρόσωπα, όπως του καταναλωτή, αφού όλοι μπορούν και αναπτύσσουν μια οικονομική συμπεριφορά (Δαγτόγλου, 2012).

Το ελληνικό Σύνταγμα, σύμφωνα με τον Δαγτόγλου, πρόκειται για ένα οικονομικοπολιτικά ουδέτερο Σύνταγμα, καθώς δεν υπάρχουν διατάξεις οποίες να διακηρύττουν την ελεύθερη οικονομία με τρόπο απόλυτο και δεσμευτικό και να δημιουργούν ένα συγκεκριμένο οικονομικό σύστημα. Ο Έλληνας νομοθέτης χαίρει μεγάλης ευχέρειας στη θεσμοθέτηση των επιμέρους νόμων, γεγονός το οποίο επιτρέπει την ομαλή και εύκολη εναλλαγή των οικονομικών προγραμμάτων που προτάσσονται και εφαρμόζονται από την εκάστοτε κυβέρνηση της χώρας (Δαγτόγλου, 2012).

Η ουδετερότητα που παρουσιάζει βέβαια το Σύνταγμα δεν είναι απόλυτη. Υπάρχουν ορισμένα όρια μέσα στα οποία αυτή συναντάται και αυτά είναι η κατοχύρωση των ατομικών δικαιωμάτων με τον περιορισμό της αντίστοιχης κρατικής εξουσίας και η επιβολή στους πολίτες και στο κράτος περιορισμού των δικαιωμάτων τους καθώς και θετικών υποχρεώσεων. Συγκεκριμένα, το Σύνταγμα με μια μη αναθεωρήσιμη διάταξη, δηλαδή το άρθρο 5 παρ. 1, κατοχυρώνει το δικαίωμα κάθε ιδιώτη να συμμετέχει στην οικονομική ζωή της χώρας όμως με τον περιορισμό να μην παραβιάζει το Σύνταγμα και τα χρηστά ήθη και να μην προσβάλλει το δικαίωμα των άλλων. Επομένως, για παράδειγμα, αναγνωρίζεται το δικαίωμα στην ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία, αλλά αυτή δε θα πρέπει να ασκείται σε βάρος της ανθρώπινη αξιοπρέπειας ή της εθνικής οικονομίας του κράτους, ενώ δίνει τη δυνατότητα παράλληλα στο κράτος να συντονίζει την εσωτερική οικονομική δραστηριότητα υπέρ του γενικού συμφέροντος. Παράλληλα, επιβάλλεται στο κράτος η υποχρέωση για προστασία των θεμελιωδών δικαιωμά-

των με σκοπό την κοινωνική πρόοδο μέσα στα πλαίσια της ελευθερίας και της δικαιοσύνης, χωρίς όμως να γίνεται καταχρηστική άσκηση δικαιώματος (Σπυρόπουλος et al., 2017).

Από τα παραπάνω καθίσταται κατανοητό ότι στο Σύνταγμα καθορίζεται το ελάχιστο της ανθρώπινης ελευθερίας και το μέγιστο της κρατικής εξουσίας αναφορικά με τους περιορισμούς που μπορεί να επιβάλλει. Μεταξύ των δυο αυτών ορίων – όπως αναφέρθηκε παραπάνω – ο νομοθέτης έχει την ελευθερία να επιλέγει εκείνη την οικονομική πολιτική που θεωρεί καταλληλότερη εφόσον αυτή δεν παραβιάζει τα άκρα όρια του Συντάγματος και σέβεται ελεύθερη οικονομική πρωτοβουλία. Επομένως, δε μπορούμε να πούμε ότι οι διατάξεις του Συντάγματος αποτελούν σύστημα και δεν διαμορφώνουν μια απόλυτη οικονομική πολιτική που θα πρέπει να εφαρμόζεται από το κράτος ανεξαρτήτως της εκάστοτε κυβερνήσεως κάθε φορά. Υπό αυτήν την έννοια, λοιπόν, δικαίως στο Σύνταγμα μας μπορεί να αποδοθεί ο χαρακτηρισμός ως «οικονομοπολιτικά ουδέτερο»^{2,3}.

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι με την προσχώρηση της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, παρόλο που το κοινοτικό δίκαιο υποστηρίζει και προστατεύει ιδιαίτερα τον ελεύθερο ανταγωνισμό, το ελληνικό Σύνταγμα διατήρησε την ουδετερότητα. Αυτό δικαιολογείται από το γεγονός ότι το ενωσιακό δίκαιο προβλέπει ότι τα κράτη μέλη έχουν την ευχέρεια να επιβάλλουν τους περιορισμούς που θεωρούν απαραίτητους για την ομαλή λειτουργία της ελεύθερης αγοράς τους, εφόσον αυτοί βέβαια δε παραβιάζουν το δικαίωμα στην ελεύθερη μετακίνηση και εργασία των πολιτών της Ένωσης, καθώς και στην ελεύθερη διακίνηση προϊόντων από άλλα κράτη-μέλη.

² Ο Σπυρόπουλος Φ. υποστηρίζει μια αντίθετη άποψη κατά την οποία το ελληνικό Σύνταγμα δε θα πρέπει να θεωρείται οικονομικοπολιτικά φιλελεύθερο. Αυτό το στηρίζει στο γεγονός ότι μολονότι το ελληνικό Σύνταγμα δεν περιλαμβάνει συγκεκριμένες διατάξεις που να αναφέρονται ρητώς σε ένα συγκεκριμένο οικονομικό σύστημα, εισάγει ρυθμίσεις που διασφαλίζουν την οικονομική ελευθερία, την προστασία της ιδιοκτησίας και την ελευθερία της εργασίας. Μέσω αυτών των επιμέρους ρυθμίσεων, το Σύνταγμα εγγυάται το καθεστώς μιας ελεύθερης οικονομίας, αν και αυτό δεν σημαίνει απαραίτητως μια πλήρως απελευθερωμένη οικονομία.

³ Σύμφωνα με τον Βλαχόπουλο (2022), το ελληνικό Σύνταγμα δε θα πρέπει να χαρακτηριστεί τόσο ως «οικονομοπολιτικά ουδέτερο» αλλά ως «οικονομοπολιτικά ανοιχτό» στις οικονομικοπολιτικές αποφάσεις και συστήματα που επιλέγουν να εφαρμοστούν τα εκάστοτε νομοθετικά και εκτελεστικά όργανα.

1.2 Επισκόπηση κατοχύρωσης οικονομικής ελευθερίας στο ισχύον Σύνταγμα

Η οικονομική ελευθερία σε παλαιότερα Συντάγματα της χώρας δε θεμελιωνόταν σε συγκεκριμένο άρθρο, ως εκ τούτου, ελλείπει ειδικότερης διάταξης, εντασσόταν στη γενική έννοια της προστασίας της προσωπικής ελευθερίας που έβρισκε νομικό έρεισμα στο άρθρο 4 του Συντάγματος, γεγονός το οποίο συμβάδιζε και με τις πρώιμες διακηρύξεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα, οι οποίες δεν κατοχύρωναν ρητώς το δικαίωμα αυτό, αλλά το ενέτασσαν στην έννοια τα προσωπικής ελευθερίας. Με άλλα λόγια, η προσωπική ελευθερία ως δικαίωμα, είχε γενικό χαρακτήρα και προστάτευε τα δικαιώματα εκείνα που δεν προστατεύονταν αυτοτελώς από κάποια ειδικότερη διάταξη. Η αλλαγή επήλθε με το Σύνταγμα του 1975, στο οποίο συμπεριλήφθη η νέα διάταξη του άρθρου 5 παρ. 1, η οποία αποτέλεσε το συνταγματικό θεμέλιο για την προστασία της γενικής οικονομικής ελευθερίας σε όλες τις εκφάνσεις της, αφού πλέον ρητά προστατευόταν τόσο το δικαίωμα στην ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας όσο και η συμμετοχή στην οικονομική ζωή της χώρας (Βλαχόπουλος Σ., 2022). Μειοψηφούσα μερίδα της θεωρίας υποστηρίζει, βέβαια, αντίθετη άποψη, η οποία θεωρεί ότι το νομικό έρεισμα της οικονομικής ελευθερίας είναι το δικαίωμα της προσωπικής ελευθερίας, δηλαδή η παράγραφος 3 του ιδίου άρθρου του Συντάγματος. Σύμφωνα με τον Μάνεση, η άποψη αυτή στηρίζεται στο γεγονός ότι η οικονομική ελευθερία είναι περισσότερο αποτέλεσμα της δράσης του ατόμου παρά εκδήλωση της προσωπικότητάς του (Δαγτόγλου, 2012).

Με τη διάταξη του άρθρου 5 παρ. 1 του Συντάγματος, λοιπόν, έχουμε την κατοχύρωση του δικαιώματος της γενικής οικονομικής ελευθερίας. Πρόκειται για ένα δικαίωμα γνήσιο και δη για ένα δικαίωμα γενικό, το οποίο λειτουργεί επικουρικά για εκείνες τις εκφάνσεις του δικαιώματος που δεν προβλέπεται ρητά η προστασία τους από κάποια ειδικότερη συνταγματική διάταξη, όπως για παράδειγμα η ελευθερία των συμβάσεων ή η ελευθερία της εργασίας (Δαγτόγλου, 2012, Χρυσόγονος, 2017).

Προβληματισμός γεννάται, παρόλα αυτά, σχετικά με το κατά πόσο το ελληνικό Σύνταγμα καλύπτει και προστατεύει με το άρθρο 5 παρ. 1 τα ατομικά δικαιώματα, των οποίων το αντίστοιχο κοινωνικό δικαίωμα κατοχυρώνεται ρητά σε συγκεκριμένη διάταξη. Η λύση σε αυτόν τον προβληματισμό εξαρτάται από την ιδιομορφία που παρουσιάζει κάθε κοινωνικό δικαίωμα, επομένως δε μπορεί να δοθεί μια ενιαία και απόλυτη απάντηση σε κάθε περίπτωση (Χρυσόγονος, 2017).

2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ – ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

2.1 Πεδίο προστασίας

Μια από τις σημαντικότερες εκφάνσεις της οικονομικής ελευθερίας του άρθρου 5 παρ. 1 είναι η ελευθερία των συμβάσεων. Η ελευθερία των συμβάσεων είναι απόρροια της ιδιωτικής αυτονομίας και της αυτοδιάθεσης που έχει κάθε άτομο και είναι η ελευθερία που έχει ο καθένας να συνάπτει συμβάσεις, να επιλέγει ελεύθερα τον αντισυμβαλλόμενο του και να καθορίζει το περιεχόμενο και τους όρους λύσης της σύμβασης χωρίς να παρεμβάλλεται κάποιος τρίτος. Παράλληλα, το εν λόγω δικαίωμα έχει και αρνητική όψη, δηλαδή περιλαμβάνει και τις περιπτώσεις που το άτομο έχει την ελευθερία να μη συνάψει σύμβαση και να του επιβληθούν συμβατικές υποχρεώσεις τρίτων χωρίς τη θέλησή του (Παραράς, 2019).

Η ιδιωτική αυτονομία είναι απαραίτητο να σημειωθεί ότι δε μπορεί να εμποδίσει την εφαρμογή των κανόνων της δημοσίας τάξεως. Παρόλα αυτά, υπάρχουν περιπτώσεις που η ελευθερία των συμβάσεων παρουσιάζει κάποιες παρεκκλίσεις, όπως είναι η περίπτωση των μονοπωλίων, οι οποίες εξετάζονται *ad hoc* εκάστη φορά για τη νομιμότητά του (Ράϊκος, 2019).

Κάποιες πτυχές της συμβατικής ελευθερίας δεν τις καλύπτει η γενική διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 5 του Συντάγματος, στο μέτρο που προστατεύονται από άλλες ειδικότερες συνταγματικές διατάξεις. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η ελευθερία των συμβάσεων που σχετίζεται στα εμπράγματα δικαιώματα, της οποίας εγγύηση θεωρείται η ειδικότερη διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 17, καθώς και η ελευθερία σύναψης συλλογικών συμβάσεων εργασίας, την οποία εγγυάται η ειδικότερη διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 22 του Συντάγματος (Γέροντας, 2001).

Τέλος, ιδιαίτερα αξιομνημόνευτο είναι το γεγονός ότι η ελευθερία των συμβάσεων δεν αποτελεί απλώς ένα ατομικό δικαίωμα, αλλά αποτελεί και ένα θεσμό για την οργάνωση και τη λειτουργία της οικονομίας, ο οποίος κατοχυρώνεται στο Σύνταγμα. Η θεσμική αυτή κατοχύρωση συναντάται στο άρθρο 106 παρ. 2 του Συντάγματος (Δαγτόγλου, 2012, Σπυρόπουλος, 2017, Βλαχόπουλος, 2022, Χρυσόγονος, 2017).

2.2 Φορείς της ελευθερίας

2.2.1 Φυσικά Πρόσωπα

2.2.1.1 Η θεμελιοδοικαιϊκή ικανότητα ημεδαπών

Φορείς των θεμελιωδών δικαιωμάτων, κατά κανόνα, μπορούν να είναι όλα τα ημεδαπά φυσικά πρόσωπα από την ημέρα γέννησής τους μέχρι και την ημέρα του θανάτου τους. Για κάποια δικαιώματα, παρόλα αυτά, υπάρχει διαφωνία στη θεωρία σχετικά με το αν οι ανήλικοι θα πρέπει να έχουν θεμελιοδοικαιϊκή ικανότητα, όταν αυτό δεν προκύπτει άμεσα από την ίδια τη διάταξη, όπως για παράδειγμα η διάταξη του δικαιώματος στη σωματική ακεραιότητα.

Στην περίπτωση του δικαιώματος της ελευθερίας σύναψης συμβάσεων, όλοι οι Έλληνες πολίτες έχουν το δικαίωμα να συναλλάσσονται μεταξύ τους ελεύθερα, με εξαίρεση την περίπτωση των ανηλίκων, των οποίων το δικαίωμα αυτό περιορίζεται όχι ρητά από την ίδια τη συνταγματική διάταξη του άρθρου 5 παρ. 1, αλλά από τον Αστικό Κώδικα, ο οποίος θέτει ηλικιακά όρια για τη δικαιοπρακτική και ακολούθως για τη συναλλακτική ικανότητα των ανηλίκων (αρ. 127, 128, 129, 133, 134, 135 και 136 ΑΚ). Ο περιορισμός αυτός θεωρείται θεμιτός και σύμφωνος με το Σύνταγμα, όμως εμμέσως δίνεται και η δυνατότητα στον ανήλικο να ασκήσει το δικαίωμα αυτό μέσω των ατόμων που είναι υπεύθυνοι για την άσκηση της γονικής μέριμνας (αρ. 1510 παρ. 1 ΑΚ) (Βλαχόπουλος, 2022, Χρυσόγονος, 2017).

2.2.1.2 Η θεμελιοδοικαιϊκή ικανότητα αλλοδαπών

Ιδιαίτερος προβληματισμός υπάρχει σχετικά με το ζήτημα της ικανότητας των αλλοδαπών να είναι φορείς θεμελιωδών δικαιωμάτων. Η διάταξη του άρθρου 5 παρ. 1 του Συντάγματος δεν ορίζει ρητά ότι το δικαίωμα στην οικονομική ελευθερία και κατ' επέκταση και στην ελευθερία των συμβάσεων μπορεί να ασκείται μόνο από Έλληνες, σε αντίθεση με άλλα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως είναι για παράδειγμα η συνταγματική αρχή της ισότητας (άρθρο 4 παρ. 1 Σ) που γίνεται σαφής αναφορά ότι φορείς του δικαιώματος μπορούν να είναι μόνο οι Έλληνες πολίτες. Επομένως, γίνεται κατανοητό ότι φορείς του δικαιώματος της οικονομικής ελευθερίας μπορούν να είναι και οι μη Έλληνες ημεδαποί.

Σαφώς, το δικαίωμα των μη ημεδαπών μπορεί να υπόκειται σε ορισμένους περιορισμούς - όταν επιβάλλεται -, οι οποίοι θα πρέπει είναι σύμφωνοι με την αρχή της

απαγόρευσης των διακρίσεων και της αρχής της αναλογικότητας (αρ. 5 παρ. 2 Σ), αφού η συνταγματική αρχή της ισότητας (αρ. 4 παρ.1 Σ) ισχύει μόνο για τους Έλληνες πολίτες (Δαγτόγλου Π., 2012). Όσον αφορά στους πολίτες των κρατών-μελών της Ένωσης, ειδικότερα, βάσει του άρθρου 18 ΣΛΕΕ το οποίο απαγορεύει τη διάκριση εις βάρος των ενωσιακών πολιτών λόγω ιθαγένειας, οι πολίτες της Ένωσης είναι φορείς της οικονομικής ελευθερίας και την ελευθερίας των συμβάσεων και οιαδήποτε διάκριση εις βάρος τους θεωρείται αντισυνταγματική, αφού το Ενωσιακό Δίκαιο υπερισχύει του Συντάγματος.

2.2.2 Νομικά Πρόσωπα

2.2.2.1 Η θεμελιοδοικαιϊκή ικανότητα ΝΠΔΔ

Για τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ), αλλά και το ίδιο το Κράτος, λόγω της ιδιαίτερης θέσης τους δημιουργείται έντονος προβληματισμός, αν μπορούν να θεωρηθούν φορείς της οικονομικής ελευθερίας και κατ' επέκταση της ελευθερίας των συμβάσεων. Συγκεκριμένα, τα ΝΠΔΔ δε μπορούν να θεωρηθούν ως φορείς κατ' αρχήν, καθώς οι δημόσιοι σκοποί που επιδιώκουν και εκπληρώνουν δεν έχουν σύνδεση με τις θεμελιώδεις ελευθερίες, αφού η λειτουργία τους και οι αρμοδιότητές τους ρυθμίζονται και περιορίζονται απευθείας από τον νόμο. Παράλληλα, τα ΝΠΔΔ απολαμβάνουν μια σειρά προνομίων που τους καθιστά σε υπερέχουσα θέση, σε σύγκριση με τους ιδιώτες που χρειάζονται τη συνταγματική προστασία των δικαιωμάτων τους έναντι του Κράτους (Βλαχόπουλος, 2022, Σπυρόπουλος et al., 2017).

Εξαίρεση στην περίπτωση αυτή θα μπορούσαν να αποτελέσουν τα ΝΠΔΔ τα οποία διαθέτουν θεσμική εγγύηση από το ίδιο το Σύνταγμα, όπως είναι για παράδειγμα τα Πανεπιστήμια, εφόσον ασκούν τις δραστηριότητές τους εντός των ορίων της θεσμικής αυτής εγγύησης, αλλά και τα ΝΠΔΔ σωματειακού χαρακτήρα, καθώς εξυπηρετούν τα συμφέροντα των μελών τους και πολλές φορές η χρηματοδότησή τους δεν είναι μόνο κρατική, αλλά μπορεί να προέρχεται και από εισφορές των μελών τους (Σπυρόπουλος et al., 2017).

2.2.2.2 Η θεμελιοδοικαιϊκή ικανότητα ΝΠΙΔ

Τα Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου (ΝΠΙΔ) μπορούν να συμμετέχουν ενεργά στην οικονομική και πολιτική και κοινωνική ζωή του κράτους και επομένως έχουν την ικανότητα να είναι φορείς θεμελιωδών δικαιωμάτων. Συγκεκριμένα, τα

ΝΠΙΔ μπορούν να καταστούν φορείς του δικαιώματος της οικονομικής ελευθερίας, εφόσον η δραστηριότητά τους και ο σκοπός που εξυπηρετούν αποτελούν μέρος του πεδίου προστασίας του άρθρου 5 παρ. 1 του Συντάγματος (Βλαχόπουλος, 2022).

Τα νομικά πρόσωπα, σύμφωνα με τον Δαγτόγλου, μάλιστα, αποτελούν τα μέσα και τα όργανα με τα οποία τα φυσικά πρόσωπα μπορούν και ασκούν την οικονομική δραστηριότητα μετουσιώνοντας τη συμμετοχή τους στην οικονομική ζωή της χώρας · επομένως, θα ήταν παράλογο να αποκλείονται τα νομικά αυτά πρόσωπα από την κατοχύρωση της οικονομικής ελευθερίας τους και κατ' επέκταση της ελευθερίας της σύναψης συμβάσεων (Δαγτόγλου, 2012).

2.2.3 Αποδέκτες του δικαιώματος

2.2.3.1 Το Κράτος ως αποδέκτης της οικονομικής ελευθερίας

Αποδέκτες της οικονομικής ελευθερίας, και των θεμελιωδών δικαιωμάτων εν γένει, είναι εκείνα τα πρόσωπα που δεσμεύονται από αυτά.

Σύμφωνα με το άρθρο 25 παρ. 1 εδάφιο α', β' και γ', το οποίο ρυθμίζει το θέμα των αποδεκτών, ορίζεται ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα τελούν υπό την εγγύηση του κράτους. Το κράτος, επομένως, καθίσταται αποδέκτης της οικονομικής ελευθερίας, σε όλες τις μορφές του, δηλαδή ως όργανο της δικαστικής, της εκτελεστικής και της νομοθετικής εξουσίας, και έχει την υποχρέωση να λαμβάνει θετικές ενέργειες προκειμένου να προστατεύει το θεμελιώδες αυτό δικαίωμα από καταχρηστική άσκηση και όταν απειλείται από τρίτους.

2.2.3.2 Οι ιδιώτες ως αποδέκτες της οικονομικής ελευθερίας

Έντονος προβληματισμός υπάρχει γύρω από το ζήτημα της τριτενέργειας των θεμελιωδών δικαιωμάτων και κατ' επέκταση της οικονομικής ελευθερίας. Μετά την αναθεώρηση του ελληνικού Συντάγματος το 2001, στο άρθρο 25 παρ. 1 εδάφιο γ' ορίστηκε σαφώς ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα ισχύουν και στις ιδιωτικές έννομες σχέσεις, εφόσον προσήκει στις σχέσεις αυτές· η ελευθερία των συμβάσεων είναι ένα από αυτά τα θεμελιώδη δικαιώματα.

Σύμφωνα με τον Δαγτόγλου, ο ιδιώτης έχει κατ' αρχήν το δικαίωμα να συνάπτει ελεύθερα κάθε είδους συμβάσεις, στα πλαίσια της ιδιωτικής του αυτονομίας, παρόλα αυτά δεν έχει το δικαίωμα να επικαλείται την ελευθερία των συμβάσεων μετά τη σύναψη της σύμβασης με απώτερο σκοπό να απαλλαγεί από οιοσδήποτε δεσμεύσεις

που απορρέουν από τη συναφθείσα σύμβαση. Δηλαδή, με λίγα λόγια, δε μπορούμε να αναγνωρίσουμε την άμεση τριτενέργεια του δικαιώματος, καθώς αυτό θα είχε ως συνέπεια να αναιρείται ο πυρήνας του, όμως μπορεί να ειπωθεί ότι το δικαίωμα αυτό έχει κατ' αρχήν έμμεση τριτενέργεια.

Κατ' εξαίρεση μπορεί να γίνει δεκτή η άμεση τριτενέργεια του δικαιώματος και στις περιπτώσεις μόνο που η παροχή υπηρεσιών και βιοτικών αγαθών πραγματοποιείται από επιχειρήσεις που έχουν μονοπώλιο ή δεσπόζουσα θέση. Η εξαίρεση αυτή βρίσκεται νομικό έρεισμα στο άρθρο 25 παρ. 3 του Συντάγματος που αναφέρεται στην καταχρηστική άσκηση του δικαιώματος, καθώς στο άρθρο 106 παρ. 2 του Συντάγματος στο οποίο θεμελιώνονται άμεσα οι αξιώσεις σύναψης συμβάσης σε περιπτώσεις σαν και αυτές που αναφέρθηκαν (Δαγτόγλου, 2012)⁴.

2.3 Είδη περιορισμών

2.3.1 Περιορισμοί που προκύπτουν από το αρ. 5 παρ. 1 Σ

Το άρθρο 5 παρ.1 του Συντάγματος, όπως είναι λογικό, θέτει κάποια όρια στην οικονομική ελευθερία των ατόμων, διαφορετικά η απόλυτη ελευθερία θα μπορούσε να οδηγήσει σε ένα καθεστώς αναρχίας, ανομίας και αυθαιρεσίας μέσα στην ελληνική έννομη τάξη. Οι περιορισμοί που προβλέπονται για την οικονομική ελευθερία είναι τρεις και αναλύονται ως ακολούθως:

1. Ο πρώτος περιορισμός αφορά τα δικαιώματα των άλλων. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 5 παρ. 1 αναφέρει ρητά ότι το άτομο έχει το δικαίωμα να μετέχει στην οικονομική ζωή της χώρας, παρόλα αυτά αυτό δε θα πρέπει να ασκεί την ελευθερία κατά τοιούτον τρόπο, ο οποίος να προσβάλλει ή να παρεμποδίζει την άσκηση των δικαιωμάτων των άλλων. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί ότι όταν αναφερόμαστε στα δικαιώματα, δεν πρόκειται μόνο για τα συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματα,

⁴ Η αντίθετη άποψη υποστηρίζει ότι η οικονομική ελευθερία και επομένως και η ελευθερία των συμβάσεων έχει άμεση τριτενέργεια, η οποία βασίζεται στη φράση «στα δικαιώματα των άλλων» του άρθρου 5 παρ. 1 Σ. Σύμφωνα με αυτή τη μερίδα της θεωρίας που υποστηρίζει την άποψη αυτή, η εν λόγω φράση στο άρθρο θα εξέλιπε πρακτικής σημασίας, εάν δεν αποδεχτούμε την άμεση τριτενέργειά του, όταν μάλιστα το θεμελιώδες δικαίωμα αυτό δεν αποτελεί περιορισμό για την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας, αλλά εναρμονίζεται με αυτήν (Χρυσόγονος et al., 2017).

αλλά και για τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται από την κοινή νομοθεσία⁵ (Χρυσόγονος, 2017).

2. Το Σύνταγμα αποτελεί τον δεύτερο περιορισμό της οικονομικής ελευθερίας. Ειδικότερα, όταν ασκείται η οικονομική ελευθερία δε θα πρέπει να παραβιάζει το Σύνταγμα, δηλαδή το σύνολο των κανόνων δικαίου, οποιασδήποτε βαθμίδας, και όχι μόνο τους κανόνες του τυπικού Συντάγματος. Είναι αυτονόητο, βέβαια, ότι οι κανόνες, αυτούς που θεσπίζει ο νομοθέτης σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να είναι σύμφωνοι με τα ατομικά δικαιώματα και να μην παραβιάζουν την αρχή της αναλογικότητας αντιστοίχως (Δαγτόγλου, 2012, Χρυσόγονος, 2017).

3. Τα «χρηστά ήθη» αποτελούν τον τρίτο περιορισμό που προκύπτει από άρθρο 5 παρ.1 στην άσκηση της οικονομικής ελευθερίας. Αναλυτικότερα, η έννοια των «χρηστών ηθών» είναι μια έννοια η οποία δεν προσδιορίζεται από κάποιον κώδικα ηθικών αξιών, αλλά ο προσδιορισμός της γίνεται μέσω των κοινωνικών αντιλήψεων ενός μέσου ανθρώπου και των συναλλακτικών ηθών που επικρατούν στην ελληνική κοινωνία. Η ρήτρα αυτή αποτελεί έναν περιορισμό των διαστάσεων που μπορεί να λάβει το δικαίωμα της οικονομικής ελευθερίας χωρίς, όμως, να ορίζει, και ακολούθως να απαγορεύει, μια συγκεκριμένη ανήθικη συμπεριφορά. Τα «χρηστά ήθη» δεν αποτελούν έναν ευθύ περιορισμό του δικαιώματος της ελευθερίας, αλλά επιτρέπουν στον νομοθέτη να επιβάλλει περιορισμούς προκειμένου να τα προστατεύσει όποτε κριθεί αυτό απαραίτητο.

Ιδιαίτερη προσοχή στο σημείο αυτό θα πρέπει να δοθεί στο γεγονός ότι δε θα πρέπει γίνεται επίκληση των «χρηστών ηθών» με απώτερο σκοπό να επιβληθούν συγκεκριμένες συμπεριφορές, θέτοντας τροχοπέδη στην ελεύθερη ανάπτυξη του ατόμου (Χρυσόγονος, 2017).

2.3.2 Περιορισμοί που προκύπτουν από το αρ. 106 παρ. 2 Σ

Εκτός από το άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος, ακόμη μια τριάδα περιορισμών προβλέπεται στο άρθρο 106 παρ. 2 του Συντάγματος ως προς την οικονομική ελευθερία, σύμφωνα με το οποίο το Κράτος μπορεί να παρεμβαίνει στην οικονομική ζωή της

⁵ Ο Δαγτόγλου (2012) υποστηρίζει ότι η αναφορά στα δικαιώματα περιλαμβάνει και τα δικαιώματα που προέρχονται και από συμβάσεις που έχουν συναφθεί, εφόσον βέβαια αυτά δεν παρεμποδίζουν την οικονομική ελευθερία ενός ορισμένου προσώπου.

χώρας. Συγκριμένα, οι τρεις προβλεπόμενοι περιορισμοί αφορούν και προστατεύουν τρία σημαντικά έννομα αγαθά τα οποία είναι τα παρακάτω:

1. Ο πρώτος περιορισμός είναι η ελευθερία των ατόμων. Συγκεκριμένα, με τον όρο «ελευθερία» αναφερόμαστε σε όλα τα ατομικά δικαιώματα που κατοχυρώνονται στο Σύνταγμα και στους νόμους. Κανένα άτομο δεν μπορεί να διαθέσει ή να εκχωρήσει την απόλυτη ελευθερία του ή τον απαραβίαστο πυρήνα της, βέβαια μπορεί να την περιορίσει σε ορισμένες περιπτώσεις. Σε κάθε περίπτωση, όμως, δεν επιτρέπεται να παραιτηθεί από την ελευθερία του στα πλαίσια της οικονομικής ελευθερίας, σε περίπτωση που δεσμευτεί από μια αναγκαστική σύμβαση και παραιτηθεί τότε αυτή είναι ανίσχυρη νομικά.

2. Ο δεύτερος περιορισμός στην ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία είναι η ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Στο ελληνικό Σύνταγμα η αξία του ανθρώπου προστατεύεται σαφώς και ρητά στο άρθρο 2 παρ.1, μια διάταξη η οποία δεν αναστέλλεται, αλλά ούτε υπόκειται σε αναθεώρηση. Οποιαδήποτε παραβίαση σε βάρος της ανθρώπινης αξιοπρέπειας δεν παραβιάζει απλώς το Σύνταγμα, αλλά τον ίδιο τον πυρήνα του. Επομένως, δεν είναι δυνατόν να αντιταχθεί η ελευθερία των συμβάσεων ή η ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία εν γένει στο δικαίωμα της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, όπως για παράδειγμα η περίπτωση προσωπικής κράτησης ατόμου λόγω μη εκπλήρωσης των συμβατικών του υποχρεώσεων (Παντελής, 2018).

Στο σημείο αυτό, σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι η παραίτηση από το δικαίωμα της ανθρώπινης αξιοπρέπειας δεν επιτρέπεται σε καμία περίπτωση, και αν γίνει για οιοδήποτε λόγο, αυτή είναι αντισυνταγματική (Δαγτόγλου, 2012).

3. Τελευταίος περιορισμός που ορίζεται από το άρθρο 106 παρ. 2 του Συντάγματος είναι η εθνική οικονομία. Δηλαδή, η ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία δε θα πρέπει να ασκείται σε βάρος της εθνικής οικονομίας. Στο ερώτημα για πότε θεωρείται ότι η εθνική οικονομία βλάπτεται από την οικονομική ελευθερία, η απάντηση είναι ότι η ίδια η Βουλή με την Κυβέρνηση της χώρας την ορίζουν κάθε φορά με τις αποφασή τους που παίρνουν (Καϊδατζής, 2017).

Θα πρέπει να σημειωθεί, βέβαια, ότι αυτός ο περιορισμός δεν είναι απόλυτος, αλλά κάθε φορά οποιαδήποτε μέτρα λαμβάνονται στα πλαίσια προστασίας της εθνικής οικονομίας (όπως καταπολέμηση του πληθωρισμού) τηρούν την αρχή της αναλογικότητας, προκειμένου να μην προσβληθεί ο πυρήνας του δικαιώματος της οικονομικής ελευθερίας (Χρυσόγονος, 2023).

Προκειμένου να μπορέσει να υπάρξει μια πραγματική ελευθερία των συμβάσεων, θα πρέπει να υπάρχει οικονομική ισότητα, η οποία δυστυχώς δεν εφικτή ακόμη. Στις καταναλωτικές συμβάσεις παραδείγματος χάριν, υπάρχουν οι ισχυροί προμηθευτές στη μια πλευρά και οι αδύναμοι καταναλωτές από την άλλη, για αυτόν το λόγο είναι απαραίτητο να λαμβάνονται τα ανάλογα μέτρα προστασίας και περιορισμοί (Δαγτόγλου, 2012).

2.4 Όρια Περιορισμών

2.4.1 Αρχή της αναλογικότητας

Οι περιορισμοί οι οποίοι επιβάλλονται στην οικονομική ελευθερία δε θα πρέπει να είναι αυθαίρετοι, αλλά θα πρέπει να είναι σύμφωνοι με την αρχή της αναλογικότητας. Σύμφωνα με την πάγια ελληνική νομολογία και ειδικότερα με την Ολομέλεια του Αρείου Πάγου, οι επιβληθέντες περιορισμοί στην άσκηση των ατομικών δικαιωμάτων θα πρέπει να είναι πρόσφοροι, αναγκαίοι και ανάλογοι με τον σκοπό που επιδιώκουν να εξυπηρετήσουν (Σκουρής, 1987). Δηλαδή, το μέτρο που λαμβάνει η διοίκηση σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να είναι ικανό να εξασφαλίσει την προστασία του δημοσίου συμφέροντος (πρόσφορο), να είναι το μοναδικό μέτρο που μπορεί να εξυπηρετήσει τον συγκεκριμένο σκοπό (αναγκαίο) και τέλος ο περιορισμός αυτός θα πρέπει να είναι ο ηπιότερος και λιγότερος παρεμβατικός που θα μπορούσε να επιβληθεί στο δικαίωμα για να εξυπηρετήσει τον εν λόγω σκοπό.

Η αρχή της αναλογικότητας, σε αντίθεση με την αρχή της ισότητας η οποία κατοχυρώνεται συνταγματικά στο άρθρο 4 παρ. 1, μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο για τον καθορισμό των ορίων εκάστου περιορισμού των συνταγματικών δικαιωμάτων ως προς τα οποία μπορεί να εφαρμοσθεί και δε μπορεί αποτελέσει αυτοτελώς κριτήριο για να ελεγχθούν νομοθετικές ή άλλες πράξεις (Βλαχόπουλος, 2022, Χρυσόγονος, 2017).

2.3.2 Απαρτία του πυρήνα των θεμελιωδών ελευθεριών

Παραβίαση του πυρήνα ενός δικαιώματος, με βάση το ΣτΕ, υφίσταται όταν ορισμένες εκφάνσεις του δικαιώματος ή τρόποι άσκησής του δεν καθίστανται εφικτοί. Συγκεκριμένα, οι περιορισμοί των θεμελιωδών δικαιωμάτων θα πρέπει να μη θίγουν τον πυρήνα των τελευταίων, με αποτέλεσμα να καταλήγουν στην κατάλυση των κατοχυρωμένων ελευθεριών και δικαιωμάτων (Τσάτσος, 1987). Το ΣτΕ δέχεται ότι ο πυρήνας της οικονομικής ελευθερίας πλήττεται από τους οιοσδήποτε περιορισμούς όταν

η πραγματοποίηση των σκοπών μιας επιχείρησης που είναι θεμελιώδεις για την επιβίωσής καθίσταται ιδιαίτερα δυσχερή ή ακόμη και αδύνατη (Βλαχόπουλος, 2022, Χρυσόγονος, 2017).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

1. ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗΣ ΜΙΣΘΩΣΗΣ

1.1 Εννοιολογικός προσδιορισμός

Με τον όρο χρηματοδοτική μίσθωση (leasing) αναφερόμαστε στη σύμβαση όπου το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα ή η ανώνυμη εταιρεία με ειδική άδεια ως εκμισθωτής παραχωρεί στον μισθωτή, δηλαδή στην επιχείρηση ή στον ελεύθερο επαγγελματία κεφαλαιουχικά αγαθά (κινητά ή ακίνητα πράγματα) με καταβολή μισθώματος προς αξιοποίηση τους. Ο μισθωτής, μάλιστα, μετά την πάροδο ορισμένου χρονικού διαστήματος, έχει το δικαίωμα να ανανεώσει τη σύμβασή του ή να αγοράσει ακόμη και τον μισθωμένο εξοπλισμό.

Με τη χρηματοδοτική σύμβαση ο δανεισμός κεφαλαιουχικών αγαθών καθίσταται ευκολότερος, συγκριτικά με τον παραδοσιακό δανεισμό, ενώ η χρηματοδότηση που λαμβάνει η επιχείρηση ή ο επιχειρηματίας για τον εξοπλισμό είναι πλήρης, γεγονός το οποίο διευκολύνει ιδιαίτερα τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Η βασική διαφορά μεταξύ της απλής και της χρηματοδοτικής σύμβασης αποτελεί το γεγονός ότι στην χρηματοδοτική μίσθωση κάνουμε λόγο για ένα είδος επένδυσης. Ουσιαστικά ο εκμισθωτής επενδύει την απόφαση του μισθωτή για αγορά του πράγματος και μέσω των μισθωμάτων που λαμβάνει καλύπτει τις δαπάνες της αγοράς και εξασφαλίζει την απόδοση επί του κεφαλαίου που επένδυσε.

Τα τελευταία χρόνια οι συμβάσεις χρηματοδοτικής σύμβασης αποτελούν έναν από τους πιο βασικούς τρόπους που αξιοποιούν οι επιχειρήσεις για τη χρηματοδότησή τους παγκοσμίως (Βενιέρης, 2021).

1.2 Νομοθετική ρύθμιση

Η σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης πρόκειται για μια σύμβαση μεικτή, η οποία διακρίνεται από στοιχεία τεσσάρων ειδών συμβάσεων, δηλαδή έχει στοιχεία από τη σύμβαση μίσθωσης του άρθρου 574 επ. ΑΚ, τη σύμβαση εντολής, τη σύμβαση εκχωρήσεως και το σύμφωνο προαιρέσεως.

Η εν λόγω σύμβαση στη χώρα μας ρυθμίζεται από το νόμο 1665/1986, με τις τροποποιήσεις που έχουν γίνει μέχρι και σήμερα. Ο νόμος 1665/1986 πρόκειται για τον πρώτο νόμο ο οποίος θεσπίστηκε για τη ρύθμιση των συμβάσεων χρηματοδοτικής

μίσθωσης, καθορίζοντας όλες τις προϋποθέσεις που θα πρέπει να πληρούνται. Συγκεκριμένα, η συμβάσεις leasing μπορούν να συναφθούν μόνο από ειδικά αδειοδοτημένα ιδρύματα, τα οποία υπόκεινται στην εποπτεία της Τράπεζας της Ελλάδος (ΠΔΤΕ 2622/21.12.2009), ή από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα τα οποία έχουν την έδρα τους είτε εντός Ελλάδος είτε σε κάποιο άλλο κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή και σε τρίτο κράτος, αλλά με την προϋπόθεση ότι διατηρούν υποκαταστήματα στην Ελλάδα (αρ.2 Ν 1665/1986). Εάν η σύμβαση συναφθεί από πρόσωπο το οποίο δεν προβλέπεται στον συγκεκριμένο νόμο, τότε δεν κάνουμε λόγο για απόλυτη ακυρότητα της σύμβασης, αλλά για σχετική ακυρότητα η οποία είναι υπέρ του δεύτερου συμβαλλόμενου μέρους, δηλαδή του μισθωτή.

Όσον αφορά στον μισθωτή, ο νόμος 1665/1986 προβλέπει ότι μισθωτής μπορεί να είναι κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου, το οποίο επιθυμεί την κατάρτιση της σύμβασης προκειμένου να αποκτήσει εκείνον τον εξοπλισμό ο οποίος είναι απαραίτητος για την επιχείρησή του. Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να αναφερθεί ότι ιδιώτες δε μπορούν να συνάψουν συμβάσεις leasing, καθώς οι εν λόγω συμβάσεις δεν αξιοποιούνται για αγαθά που προορίζονται για ιδιωτική χρήση (Βενιέρης, 2021, Ρόκας et al., 2016).

Οι συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης είναι απαραίτητο να τηρούν τον κατάλληλο τύπο κατά τη σύναψή τους. Ειδικότερα, οι συμβάσεις οι οποίες έχουν ως αντικείμενο κινητά πράγματα μπορούν να συναφθούν εγγράφως χωρίς να φέρουν έναν συγκεκριμένο τύπο, όπως είναι το συμβολαιογραφικό έγγραφο ή το έγγραφο βέβαιης χρονολογίας, και θα πρέπει να έχουν διάρκεια τουλάχιστον τρία χρόνια· από την άλλη πλευρά, όταν αντικείμενο των συμβάσεων είναι ακίνητα πράγματα, τότε η σύμβαση θα πρέπει να τηρεί τον συμβολαιογραφικό τύπο και να έχει διάρκεια τουλάχιστον δέκα χρόνια. Παράλληλα, για την τελευταία περίπτωση θα πρέπει να τηρηθούν και οι αντίστοιχες προϋποθέσεις δημοσιότητας (Ρόκας et al, 2016).

1.3 Κατηγορίες leasing

Οι συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης μπορούν να λάβουν πολλές διαφορετικές μορφές. Μερικές από τις πιο βασικές είναι αυτές που θα αναφερθούν παρακάτω.

Μια πολύ βασική μορφή χρηματοδοτικής μίσθωσης είναι το εν στενή εννοία χρηματοδοτικό leasing (financial leasing). Συγκεκριμένα, ο εκμισθωτής, ύστερα από υπόδειξη του μισθωτή, αγοράζει το αντικείμενο της μίσθωσης από τον προμηθευτή, το οποίο όμως στη συνέχεια ο προμηθευτής θα το παραδώσει στον μισθωτή. Μεταξύ των

δυο πρώτων, δηλαδή του εκμισθωτή και του προμηθευτή, υπάρχει μια σύμβαση πώλησης που τους συνδέει, την οποία σύμβαση τη συνάπτει είτε αυτοπροσώπως ο εκμισθωτής είτε μέσω άμεσου αντιπροσώπου, δηλαδή του μισθωτή, ενώ ο μισθωτής με τον προμηθευτή δε συνδέονται μεταξύ τους με κάποια σύμβαση. Στη σύμβαση leasing τα δυο συμβαλλόμενα μέρη συμφωνούν ότι στον μισθωτή θα εκχωρηθούν όλες οι απαιτήσεις του εκμισθωτή κατά του προμηθευτή για τις περιπτώσεις π.χ. πλημμελούς εκπλήρωσης ή υπερημερίας ως προς την παράδοση του αγαθού και τις οποίες μπορεί να ικανοποιήσει ο μισθωτής για λογαριασμό του στο δικό του όνομα.

Στο χρηματοδοτικό leasing ο μισθωτής φέρει τους κινδύνους του πράγματος, δηλαδή για παράδειγμα αναλαμβάνει τυχόν βλάβη ή κλοπή του πράγματος, ενώ η εταιρεία leasing φέρει μόνο τον κίνδυνο της μη καταβολής των μισθωμάτων από πλευράς του μισθωτή και δεν ευθύνεται για τυχόν ελαττώματα του πράγματος. Παράλληλα, ο μισθωτής έχει την υποχρέωση να διατηρεί το πράγμα σε κατάσταση κατάλληλο για χρήση και να φέρει τα βάρη του πράγματος (Βενιέρης, 2021, Ρόκας et al., 2016).

Μια άλλη μορφή χρηματοδοτικής μίσθωσης είναι η μικτή χρηματοδοτική μίσθωση, άλλως operating leasing. Στη συγκεκριμένη μορφή ο εκμισθωτής αναλαμβάνει να συντηρεί το αγαθό, να το ασφαλίσει και να το επισκευάσει όταν χρειαστεί. Η συγκεκριμένη σύμβαση leasing είναι βραχυπρόθεσμης διάρκειας και αξιοποιείται ως επί των πλείστων σε περιπτώσεις που η επιχείρηση χρειάζεται σε σύντομο χρονικό διάστημα ένα συγκεκριμένο αγαθό (π.χ. μηχανήμα) προκειμένου να εκτελέσει μια επαγγελματική υποχρέωση. Σε αυτήν την περίπτωση ο εκμισθωτής αναλαμβάνει τον επενδυτικό κίνδυνο (Βενιέρης, 2021, Ρόκας et al., 2016).

Μια ακόμη παραλλαγή της χρηματοδοτικής μίσθωσης είναι η αντίστροφη χρηματοδοτική μίσθωση, δηλαδή το sale and lease back. Σε αυτήν την μορφή έχουμε δυο συμβαλλόμενα μέρη, μόνο τον εκμισθωτή και τον μισθωτή. Συγκεκριμένα, ο μισθωτής πωλεί το αγαθό στον εκμισθωτή χωρίς την παρεμβολή του προμηθευτή και ο εκμισθωτής με τη σειρά του παραχωρεί το αγαθό στον μισθωτή για χρήση με αντάλλαγμα την καταβολή του μισθώματος.

Στη μίσθωση αυτή η χρηματοδότηση της επιχείρησης πραγματοποιείται με τα δικά της περιουσιακά στοιχεία, το οποίο βέβαια εγκυμονεί κινδύνους για τους δανειστές της μισθώτριας επιχείρησης, καθώς τα περιουσιακά αγαθά της δε μπορούν να κατασχεθούν από τους πρώτους· παρόλα αυτά, για την περίπτωση αυτή προβλέπεται προστασία των δανειστών μέσω της νομικής ρύθμισης για τη καταβολή δανειστώ (939

επ. ΑΚ) και για τη κατάχρηση δικαιώματος (281 ΑΚ) (Βενιέρης, 2021, Ρόκας et al., 2016).

Μια τελευταία μορφή leasing είναι η χρηματοδοτική υπομίσθωση. Ειδικότερα, στην εν λόγω μορφή σύμβασης ο εκμισθωτής δεν έχει την κυριότητα του αντικειμένου της σύμβασης, αλλά το μισθώνει με σκοπό στη συνέχεια να το υπομισθώσει στον μισθωτή. Ουσιαστικά, πλέον αντικείμενο της μίσθωσης δεν είναι το ίδιο το πράγμα, αλλά το δικαίωμα μίσθωσης επί του πράγματος (Βενιέρης, 2021, Ρόκας et al., 2016).

1.4 Κατάρτιση σύμβασης

Συμβαλλόμενα μέρη στη σύμβαση της χρηματοδοτικής μίσθωσης – όπως αναφέρθηκε – μπορούν να είναι ως εκμισθωτής κάποιο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα - το οποίο έχει την έδρα του στην Ελλάδα ή έχει υποκατάστημα στην Ελλάδα και την έδρα του σε κάποιο άλλο κράτος - ή κάποια ανώνυμη εταιρεία η οποία έχει αδειοδοτηθεί σχετικώς και εποπτεύεται από την Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ)· μισθωτής από την άλλη πλευρά μπορεί να είναι μια επιχείρηση ή ακόμη και ένας ελεύθερος επαγγελματίας.

Όταν το πρόσωπο του εκμισθωτή δεν είναι τράπεζα ή κάποια ειδικά αδειοδοτημένη ανώνυμη εταιρεία, τότε η σύμβαση leasing σύμφωνα με ένα μέρος της θεωρίας είναι άκυρη ως απαγορευμένη (171 ΑΚ). Βέβαια, έχει διατυπωθεί και άλλη άποψη σύμφωνα με την οποία η σύμβαση σε αυτήν την περίπτωση δεν είναι άκυρη, αλλά έχει κανονικά ισχύ απλά δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις του Ν 1665/1986. Ορθότερη φαίνεται, παρόλα αυτά, να είναι η τρίτη άποψη που υποστηρίζει ότι η σύμβαση είναι μερικώς άκυρη και την ακυρότητα μπορεί να την επικαλεστεί μόνο ο μισθωτής.

Στην περίπτωση του μισθωτή, αυτός μπορεί να είναι τόσο φυσικό όσο και νομικό πρόσωπο, δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, ο οποίος θέλει να αξιοποιήσει το αντικείμενο της σύμβασης leasing για την επιχείρηση ή το επάγγελμά του, αποκλείοντας την περίπτωση το αγαθό να αξιοποιηθεί για προσωπική χρήση.

Η σύμβαση Leasing καταρτίζεται εγγράφως και για τα ακίνητα, μάλιστα, προβλέπεται ο συμβολαιογραφικός τύπος καθώς και η τήρηση των προϋποθέσεων δημοσιότητας. Από τη στιγμή που η σύμβαση της χρηματοδοτικής μίσθωσης καταχωρηθεί δημόσια, ο μισθωτής μπορεί να αντιτάξει τα δικαιώματά του κατά παντός τρίτου. Αντικείμενο της σύμβασης μπορούν να είναι κινητά και ακίνητα περιουσιακά στοιχεία (Βενιέρης, 2021, Ρόκας et al., 2016).

1.5 Περιεχόμενο - υποχρεώσεις συμβαλλομένων μερών

Στο άρθρο 1 παρ. 1 του Ν 1665/1986 ορίζεται ότι ο εκμισθωτής έχει την υποχρέωση να παραχωρεί στον μισθωτή τη χρήση του πράγματος με αντάλλαγμα την καταβολή του μισθώματος, ενώ ο μισθωτής έχει την υποχρέωση να αξιοποιεί το αντικείμενο για την εξυπηρέτηση επαγγελματικών και όχι προσωπικών σκοπών.

Τα συμβαλλόμενα μέρη έχουν την πρωτοβουλία ελεύθερα να διαμορφώσουν το περιεχόμενο της σύμβασης, σύμφωνα με το Ν 1665/1986. Στη σύμβαση προκειμένου να μπορέσει να χαρακτηριστεί ως σύμβαση leasing θα πρέπει να παρέχεται στον μισθωτή το δικαίωμα προαίρεσης, δηλαδή θα πρέπει να υπάρχει πρόβλεψη ότι ο μισθωτής μπορεί πριν τη λήξη της σύμβασης να αγοράσει το αντικείμενο ή να ανανεώσει τη σύμβαση για ορισμένο χρονικό διάστημα. Τα δυο αυτά δικαιώματα μπορούν να παρέχονται στον μισθωτή είτε μαζί στη σύμβαση, επομένως έχει την δυνατότητα επιλογής – χωρίς να χάνει το δικαίωμα να αγοράσει το μισθίο, σε περίπτωση που επιλέξει να ανανεώσει τη σύμβαση – είτε ένα από τα δυο δικαιώματα. Το δικαίωμα του μισθωτή είναι διαπλαστικό και ιδιαίτερα σημαντικό καθώς αυτό είναι που θα καθορίσει το περιεχόμενο της τελικής σύμβασης μεταξύ των μερών (μίσθωσης ή πώλησης). Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί ότι το εν λόγω δικαίωμα δε μπορεί να μεταβιβαστεί αυτοτελώς αλλά ούτε και να κατασχεθεί.

Η αποδοχή του εκμισθωτή εμπεριέχεται εξ αρχής στη σύμβαση, επομένως, εφόσον έχει προβλεφθεί ρητά το δικαίωμα του μισθωτή να αγοράσει το μισθίο πριν τη λήξη της σύμβασης, τότε ο εκμισθωτής δε χρειάζεται να αποδεχτεί την δήλωση του μισθωτή, οπότε ο μισθωτής μπορεί να προχωρήσει με την αγορά του οποιαδήποτε χρονική στιγμή. Το τίμημα του μισθίου μπορεί να προβλέπεται στην ίδια τη σύμβαση ή μπορεί να υπολογιστεί μεταγενέστερα σύμφωνα με το άρθρο 288 ΑΚ και το άρθρο 3 παρ. 3 του Ν 1665/1986. Το ίδιο ισχύει και για την ανανέωση της μίσθωσης στη λήξη της σύμβασης, δηλαδή ο μισθωτής δηλώνει ότι επιθυμεί την ανανέωση της σύμβασης με έγγραφη μονομερή απευθυντέα δήλωση στον εκμισθωτή. Σε κάθε περίπτωση, όταν το αντικείμενο της σύμβασης είναι ακίνητο θα πρέπει να τηρείται ο συμβολαιογραφικός τύπος κατά την άσκηση του δικαιώματος της προαίρεσης.

Η σύμβαση leasing μπορεί να είναι ορισμένου χρόνου σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 3 του Ν 1665/1986 και δε μπορεί η χρονική διάρκεια να είναι μικρότερη των τριών ετών για τα κινητά και δέκα ετών για τα ακίνητα. Η ελάχιστη διάρκεια για τη μίσθωση

υπολογίζεται από την έναρξη της μίσθωσης και όχι από τη στιγμή παράδοσης του μισθίου.

Η σύμβαση της χρηματοδοτικής μίσθωσης λήγει είτε με την πάροδο του καθορισμένου στη σύμβαση χρόνου, εφόσον δεν έχει ασκήσει το δικαίωμα του ο μισθωτής για να ανανεώσει τη σύμβαση, είτε με τη αγορά του μισθίου από τον μισθωτή, είτε στις περιπτώσεις που ο μισθωτής έχει κηρύξει πτώχευση ή κατήγγειλε τη σύμβαση μίσθωσης. Σε ορισμένες περιπτώσεις, μάλιστα, η σύμβαση μπορεί να λήξει νωρίτερα λόγω πρόωρης λύσης την οποία συμφώνησαν μεταξύ τους τα μέρη.

Η δυνατότητα καταγγελίας του εκμισθωτή συνήθως προβλέπεται σε περιπτώσεις που ο μισθωτής είναι υπερήμερος ως προς την καταβολή του μισθώματος, όταν το μίσθιο δε χρησιμοποιείται σωστά και όταν υπάρχει παραβίαση των όρων της σύμβασης.

2. ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ FACTORING – ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ

2.1 Εννοιολογικός προσδιορισμός

Η πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων, άλλως factoring, πρόκειται για μια σύμβαση μεταξύ μιας τράπεζας ή ειδικά αδειοδοτημένης ανώνυμης εταιρείας (πράκτορας) και μιας επιχείρησης η οποία πωλεί προϊόντα ή παρέχει υπηρεσίες (προμηθευτής) σύμφωνα με την οποία η πρώτη αναλαμβάνει να εισπράττει, να παρακολουθεί και να προεξοφλεί τις χρηματικές απαιτήσεις της δεύτερης κατά των οφειλετών της. Η εν λόγω σύμβαση βοηθάει τις επιχειρήσεις να ενισχύσουν τη ρευστότητά τους, καθώς μεταβιβάζουν τις απαιτήσεις τους κατά των οφειλετών στην επιχείρηση πρακτορείας και με τη σειρά της η τελευταία προεξοφλεί τις απαιτήσεις αυτές. Ο πράκτορας, φυσικά, πριν αναλάβει τις απαιτήσεις αυτές αξιολογεί προηγουμένως την πιστοληπτική ικανότητα της πελατείας του προμηθευτή και καταβάλλει στον τελευταίο την αξία ή μέρος της αξίας των απαιτήσεων, μετά την παρακράτηση της προμήθειάς του.

Η επιχείρηση μέσω της πρακτορείας κατορθώνει να εξυπηρετήσει όχι μόνο χρηματοδοτικούς και διαχειριστικούς σκοπούς, αλλά ακόμη και εξασφαλιστικούς. Για αυτό το λόγο, το factoring είναι πολύ σημαντικό για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις οι οποίες δεν έχουν οικονομικά προβλήματα και οι απαιτήσεις τους κατά των οφειλετών τους είναι βραχυπρόθεσμες, ενώ παράλληλα ο κύκλος εργασιών τους και η πελατεία τους είναι σταθερά.

Η πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων έχει συμπληρωματική λειτουργία στον τραπεζικό δανεισμό και αποτελεί ένα σημαντικό μέσο για την εύκολη είσοδο των επιχειρήσεων στην διεθνή αγορά.

2.2 Νομοθετική ρύθμιση

Οι συμβάσεις πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων ρυθμίζονται από το Ν 1905/1990, όπως ισχύει σήμερα, σε συνδυασμό με την ΠΔ/ΤΕ 2622/21.12.2009 για τη σχετική αδειοδότηση των ανωνύμων εταιρειών που τελούν υπό τον έλεγχο και την εποπτεία της Τράπεζας της Ελλάδος.

Σύμφωνα με το άρθρο 1 του παραπάνω νομοθετήματος, η σύμβαση πρακτορείας καταρτίζεται εγγράφως μεταξύ δυο συμβαλλομένων μερών, ήτοι του προμηθευτή αγαθών ή υπηρεσιών και του πράκτορα, ο οποίος αναλαμβάνει την υποχρέωση να παρακολουθεί και να εισπράττει τις απαιτήσεις του πρώτου, έναντι συμφωνημένης αμοιβής. Οι απαιτήσεις εκχωρούνται στον πράκτορα με ή χωρίς το δικαίωμα αναγωγής.

Σύμφωνα με τον νόμο, πράκτορες μπορούν να είναι χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ή ανώνυμες εταιρείες οι οποίες έχουν δημιουργηθεί με σκοπό την παροχή υπηρεσιών πρακτορείας και υπάγονται σε ειδικό καθεστώς, αφού χρειάζεται να έχουν σχετική άδεια και εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδας. Σε περίπτωση που οι εταιρείες αυτές παραβιάζουν διατάξεις που αφορούν τη δραστηριότητά τους προβλέπεται αναστολή ή ανάκληση της άδειας λειτουργίας τους ή ακόμα και την επιβολή άλλων κυρώσεων και μέτρων.

Η σύμβαση πρακτορείας πρέπει σύμφωνα με τον νόμο να φέρει έγγραφο συστατικό τύπου και τα αντισυμβαλλόμενα μέρη θα πρέπει να φέρουν τις ιδιότητες που ορίζει ο νόμος. Η μη τήρηση του έγγραφου τύπου δεν επιφέρει την ακυρότητα της σύμβασης πρακτορείας, αλλά έχει ως αποτέλεσμα να μην υπάγεται στις ρυθμίσεις του νόμου. Σε περίπτωση που ο πράκτορας δε φέρει την ιδιότητα που ορίζει ο νόμος, τότε η σύμβαση δεν είναι άκυρη, αλλά επέρχονται ενδεχομένως διοικητικές συνέπειες για το πρόσωπο.

2.3 Είδη συμβάσεων πρακτορείας

Η πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων διακρίνεται σε γνήσια και μη γνήσια. Γνήσιο factoring ονομάζεται η περίπτωση στην οποία ο πράκτορας αναλαμβάνει τον κίνδυνο της αφερεγγυότητας των οφειλετών, λόγω της αδυναμίας ή της άρνησής τους να πληρώσουν, όμως ο πράκτορας διατηρεί το δικαίωμα αναγωγής κατά του προμηθευτή σε περιπτώσεις που η αδυναμία πληρωμής οφείλεται στο γεγονός ότι η απαίτηση

δεν υφίσταται πλέον ή όταν ο οφειλέτης έχει ενστάσεις λόγω ελαττώματος που υπάρχει στην παροχή του προμηθευτή. Παράλληλα, ο πράκτορας έχει και το δικαίωμα επανεκχώρησης των απαιτήσεων για τις περιπτώσεις που προαναφέρθηκαν.

Μη γνήσιο factoring, ή άλλως νόθο factoring, είναι η περίπτωση στην οποία ο προμηθευτής αναλαμβάνει τον κίνδυνο της μη πληρωμής των απαιτήσεων λόγω αφερεγγυότητας του οφειλέτη. Πρόκειται για μια μορφή πρακτορείας η οποία δε συναντάται συχνά και με βάση την οποία ο πράκτορας αναλαμβάνει να εισπράξει και να παρακολουθήσει τις απαιτήσεις, αλλά σε περίπτωση αφερεγγυότητας του οφειλέτη έχει το δικαίωμα αναγωγής κατά του προμηθευτή.

Η διαφορά μεταξύ των δυο μορφών, εκτός από την ανάληψη του κινδύνου μη πληρωμής, αποτελεί το γεγονός ότι στο γνήσιο factoring η εκχώρηση των απαιτήσεων γίνεται λόγω πώλησης, ενώ στο μη γνήσιο factoring λόγω παροχής πίστωσης.

Άλλη μια διάκριση των συμβάσεων πρακτορείας είναι το factoring με ή χωρίς το δικαίωμα για προεξόφληση. Συγκεκριμένα, καθοριστικό στοιχείο της εν λόγω σύμβασης πρακτορείας είναι ο χρόνος εξόφλησης των απαιτήσεων από τον πράκτορα, δηλαδή αν ο πράκτορας παρέχει το ποσό των απαιτήσεων στον προμηθευτή πριν αυτές γίνουν ληξιπρόθεσμες, όποτε έχουμε προεξόφληση, ή αφού γίνουν ληξιπρόθεσμες, οπότε πρόκειται για σύμβαση πρακτορείας χωρίς προεξόφληση (Βενιέρης, 2022, Λαδάς 2016).

2.4 Κατάρτιση συμβάσεων Factoring

Σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 1 του Ν 1905/1990 η σύμβαση factoring πρέπει να φέρει τον έγγραφο τύπο καθώς αυτό αποτελεί συστατικό στοιχείο της σύμβασης, διαφορετικά η τελευταία θα πρέπει να θεωρηθεί άκυρη. Σύμφωνα με μια άλλη άποψη, η σύμβαση δε θα πρέπει να θεωρηθεί άκυρη, αλλά σε αυτήν την περίπτωση η σύμβαση δε θα δύναται να υπαχθεί στις ρυθμίσεις του ανωτέρω νόμου.

Η σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων πρόκειται για σύμβαση πλαίσιο στην οποία τα μέρη συμφωνούν τους όρους τους, όπως για παράδειγμα το πόσο χρηματοδότησης του πράκτορα, ποιο είναι το είδος του factoring στην προκειμένη περίπτωση ή η αμοιβή του πράκτορα. Όσον αφορά στη διάρκεια της σύμβασης, αυτή μπορεί να συμφωνηθεί να είναι αορίστου χρόνου είτε να είναι ορισμένου χρόνου, παρέχοντας παράλληλα τη δυνατότητα να ανανεωθεί η σύμβαση σε περίπτωση που δεν υπάρξει καταγγελία ενός από τα δυο συμβαλλόμενα μέρη (Βενιέρης, 2022, Λαδάς 2016).

Η αναγγελία στους οφειλέτες γίνεται εγγράφως με γραπτή ανακοίνωση ή με αναγραφή της εκχώρησης στο σχετικό παραστατικό και για να εξοφλήσουν τις οφειλές του, θα πρέπει εφεξής να καταβάλλουν τα οφειλόμενα ποσά τους στον πράκτορα. Σε κάθε περίπτωση, όμως, οι οφειλέτες μπορούν να αντιτάξουν όλες τις ενστάσεις που είχαν κατά του προμηθευτή στον πράκτορα, γεγονός που σημαίνει ότι με την εκχώρηση των απαιτήσεων στον πράκτορα η θέση τους δε καθίσταται δυσμενέστερη (Ροκάς, 2016).

2.5 Περιεχόμενο - υποχρεώσεις συμβαλλομένων μερών

Περιεχόμενο της σύμβασης πρακτορείας, όπως ορίζεται στο άρθρο 1 παρ. 1 Ν 1905/1990, αποτελεί η εκχώρηση απαιτήσεων από τον προμηθευτή στον πράκτορα, παρέχοντάς του το δικαίωμα αναγωγής ή όχι, η ανάληψη του πιστωτικού κινδύνου από τον πράκτορα ή τον προμηθευτή, η υποχρέωση του πράκτορα να παρακολουθεί τις απαιτήσεις και η προεξόφληση του προμηθευτή.

Σύμφωνα με άρθρο 1 παρ. 2, οι απαιτήσεις που εκχωρούνται στον πράκτορα μπορούν να είναι και μελλοντικές, δηλαδή να μην υφίστανται κατά τον χρόνο που συνάπτεται η σύμβαση. Συγκεκριμένα, αντικείμενο εκχώρησης της σύμβασης πρακτορείας μπορεί να είναι οι μελλοντικές απαιτήσεις εν στενή εννοία ή ακόμα και μελλοντικές απαιτήσεις, για τις οποίες δεν υπάρχει ακόμη νομική δέσμευση. Στην τελευταία περίπτωση, ουσιαστικά η αναγγελία για την εκχώρηση των απαιτήσεων θα μπορούσε να θεωρηθεί ως αναγγελία προεκχώρησης απαιτήσεων, παρέχοντας τη δυνατότητα στον οφειλέτη να ζητήσει συμψηφισμό των απαιτήσεων του που έχει κατά του προμηθευτή, εφόσον αυτές υφίσταντο πριν την αναγγελία της προεκχώρησης.

Ο προμηθευτής εκχωρεί τις απαιτήσεις στον πράκτορα και ο τελευταίος πιστώνει στον προμηθευτή τα σχετικά ποσά, μετά την είσπραξη των απαιτήσεων ή νωρίτερα, ανάλογα με το τι έχουν συμφωνήσει τα μέρη για το είδος της πρακτορείας. Απαραίτητο στοιχείο για τη λειτουργία της σύμβασης πρακτορείας είναι η αναγγελία της εκχώρησης από τον προμηθευτή ή τον πράκτορα στον οφειλέτη με κάθε συναλλακτικά αποδεκτό έγγραφο τύπο, άλλως ο πράκτορας δεν αποκτά τα σχετικά δικαιώματα. Μετά την αναγγελία κάθε δεσμός του οφειλέτη με τον προμηθευτή διακόπτεται και πλέον ο οφειλέτης είναι υπόχρεος στον πράκτορα και κάθε καταβολή των οφειλόμενων χρηματικών ποσών είναι έγκυρη μόνο προς τον πράκτορα.

Αναφορικά με την ανάληψη του πιστωτικού κινδύνου, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, ανάλογα με το είδος της σύμβασης πρακτορείας, άλλοτε τον πιστωτικό κίνδυνο τον αναλαμβάνει ο πράκτορας (γνήσιο factoring) και άλλοτε ο προμηθευτής (μη γνήσιο factoring).

Σε αυτό το σημείο σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι ο οφειλέτης συνεχίζει να διατηρεί όλες τις ενστάσεις που είχε κατά του προμηθευτή πριν την αναγγελία και κατά του ιδίου του πράκτορα (463 ΑΚ). Παρόλα αυτά, σε καμία περίπτωση δε μπορεί να προταθεί κατά του πράκτορα η ένσταση της εικονικότητας της απαίτησης που εκχωρήθηκε, παρά μόνο στην περίπτωση που ο πράκτορας είχε γνώση αυτής κατά τη σύναψη της σύμβασης.

Ως προς τη λήξη της σύμβασης, τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν να συμφωνήσουν η σύμβαση να είναι ορισμένου χρόνου, επομένως λήγει με την πάροδο του συμφωνημένου χρόνου ή μπορεί να συμφωνήσουν να είναι αορίστου χρόνου και συνεπώς η λήξη της σύμβασης μπορεί να γίνει με καταγγελία, της οποίας τους όρους άσκησης της τα μέρη έχουν συμπεριλάβει στη σύμβαση. Σχετικά με την καταγγελία, υποστηρίζεται η άποψη ότι καλό θα ήταν για την επέλευση των αποτελεσμάτων της να προβλέπεται συγκεκριμένη προθεσμία, η οποία εάν δεν έχει οριστεί από τους συμβαλλομένους, θα πρέπει να ορίζεται βάσει της καλής πίστης και των συναλλακτικών ηθών, καθώς και της εικαζόμενης βούλησης των μερών.

3. ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ FORTFAITING – ΑΓΟΡΑ/ΠΩΛΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ

3.1 Εννοιολογικός προσδιορισμός

Το forfaiting αποτελεί μια ακόμη εναλλακτική μορφή χρηματοδότησης και βοηθά τις επιχειρήσεις που θέλουν να εξάγουν τα προϊόντα ή της υπηρεσίες τους. Πρόκειται για μια σύμβαση η οποία συνάπτεται μεταξύ του προμηθευτή (εξαγωγέας) και μια τράπεζας ή εταιρείας που ιδρύθηκε για αυτόν τον σκοπό (πράκτορας) και ουσιαστικά ο εξαγωγέας πωλεί στον πράκτορα τις απαιτήσεις που έχει – από εξαγωγικές δραστηριότητες – κατά του οφειλέτη του. Οι απαιτήσεις που έχει ο εξαγωγέας είναι συνήθως ενσωματωμένες σε αξιόγραφα και είναι μεσοπρόθεσμες (Βενιέρης, 2022, Λαδάς, 2016, Ροκάς, 2016).

Σε αντίθεση με την πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων, ο πράκτορας δεν έχει το δικαίωμα αναγωγής κατά του προμηθευτή, σε περίπτωση που δεν καταβάλλεται

το οφειλόμενο ποσό από τον οφειλέτη, κατά συνέπεια ο Forfaiter είναι αυτός που φέρει τον πιστωτικό κίνδυνο. Για αυτόν τον λόγο, η εκχωρημένη απαίτηση φέρει την εγγύηση κάποιας τράπεζας, προκειμένου ο Forfaiter να έχει κάλυψη λόγω της ανάληψης του κινδύνου. Η εν λόγω εγγύηση παρέχεται με εγγυητική επιστολή ή με σχετική σημείωση στο αξιόγραφο (Schmitthoff, 1990, Γεωργιάδης, 1998).

3.2 Νομοθετική ρύθμιση

Ο νόμος 1905/1990 δημιουργήθηκε με σκοπό να διευκρινίσει και να οργανώσει μια σειρά συναλλαγών που ήταν ευρέως διαδεδομένες στη διεθνή χρηματοδοτική πρακτική, αλλά που δεν ήταν ιδιαίτερα γνωστές στην Ελλάδα κατά την ψήφισή του. Το αντικείμενο της νομοθεσίας, σύμφωνα με το άρθρο 1, είναι η "πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων". Με αυτήν την διατύπωση, καλύπτονται όλες οι μορφές factoring καθώς και το forfaiting. Λόγω της ευρύτητας ή ακόμη και της ασάφειας του αντικειμενικού πεδίου εφαρμογής του νόμου, είναι απαραίτητο να γίνουν συγκεκριμένες παρατηρήσεις για την εφαρμογή του στη σύμβαση forfaiting.

Ορισμένα ζητήματα προκύπτουν από την προσαρμογή του forfaiting στις διατάξεις των άρθρων 1 και 2 του νόμου. Συγκεκριμένα, το άρθρο 1 παράγραφος 1 δεν καθορίζει διάκριση μεταξύ factoring και forfaiting, αλλά περιλαμβάνει στον κοινό ορισμό της "πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων" στοιχεία και των δύο συμβάσεων, χωρίς να λαμβάνει υπόψη τις λειτουργικές και τυπολογικές ιδιαιτερότητες της κάθε μίας. Για παράδειγμα, ο τρόπος μεταβίβασης απαιτήσεων στο forfaiting μέσω οπισθογράφησης αξιογράφων δεν αναφέρεται ως πιθανό περιεχόμενο της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι η αναφερόμενη απαρίθμηση των μορφών στο άρθρο 1 παράγραφος 1 είναι ενδεικτική και δεν αποκλείει άλλες μορφές συμβάσεων που μπορεί να λάβει η πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων.

Επιπλέον, το άρθρο 1 παράγραφος 2 αναφέρεται στην εκχώρηση μελλοντικών απαιτήσεων, που ισχύει μόνο για το factoring και όχι για το forfaiting, καθώς στο forfaiting μεταβιβάζονται πάντα γεγεννημένες απαιτήσεις. Αντίθετα, το άρθρο 1 παράγραφος 3 αφορά αποκλειστικά το forfaiting και το εξαγωγικό factoring. Αυτή η διάταξη προβλέπει ότι το περιεχόμενο της σύμβασης πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων μπορεί να περιλαμβάνει απαιτήσεις έναντι πελατών στο εξωτερικό από οίκους που εδρεύουν στην Ελλάδα, καθώς και απαιτήσεις οίκων του εξωτερικού έναντι πελατών τους στην Ελλάδα.

Ένα θέμα που μπορεί να προκύψει σχετικά με τη διάταξη του άρθρου 2 παρ. 5 του ν.1905/1990 αφορά τη μη ισχυροποίηση συμφωνιών μεταξύ εξαγωγέα και οφειλέτη για την ανεκχώρητο των απαιτήσεων, σύμφωνα με το άρθρο 466 § 1 του Αστικού Κώδικα. Υποθέτοντας ότι έχει συμφωνηθεί ένας τέτοιος όρος, αλλά η απαίτηση έχει ήδη ισχυροποιηθεί από έναν forfaiter βάσει του άρθρου 2 παρ. 5 του νόμου, μπορεί να προκύψει το ερώτημα εάν ο οφειλέτης μπορεί να αντιτάξει στον δεύτερο forfaiter τη συμβατική μη ισχυροποίηση της απαίτησης. Προβάλλεται, επομένως, η ερώτηση για την έκδοση της απόλυτης ακυρότητας των εν λόγω συμφωνιών υπέρ του πράκτορα ή την έκδοση απόλυτης ακυρότητας έναντι όλων. Σύμφωνα με τη θεωρία, η τελλολογική ερμηνεία, λαμβάνοντας υπόψη τον σκοπό που εξυπηρετεί την ανάπτυξη του θεσμού και τη διευκόλυνση των συναλλαγών, υποστηρίζει την ερμηνευτική προσέγγιση της απόλυτης ακυρότητας. Αυτό το ζήτημα προκύπτει πρακτικά όταν μια απλή λογιστική απαίτηση μεταβιβάζεται και δεν αφορά την οπισθογράφιση αξιογράφου.

Τέλος, φαίνεται ότι οι διατάξεις για την αναγγελία του άρθρου 2 έχουν διατυπωθεί κυρίως για να ρυθμίσουν τη μεταβίβαση απαιτήσεων στον τομέα του factoring. Στο forfaiting, η ρύθμιση σχετικά με την αναγγελία αφορά μόνο την περίπτωση της απλής λογιστικής μεταβίβασης απαιτήσεων. Αντίθετα, η οπισθογράφιση των αξιογράφων ισχύει απέναντι στον οφειλέτη και τρίτους, ακόμη και αν δεν έχει γίνει αναγγελία. Δεν φαίνεται πιθανό από ερμηνευτική και συστηματική προσέγγιση ότι ο νομοθέτης του ν.1905/1990 επιθυμούσε να τροποποιήσει αυτόν τον κανόνα. Επιπλέον, οι διατάξεις του άρθρου 3 εφαρμόζονται άνετα στο forfaiting. Στην παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου, σε συνδυασμό με το άρθρο 456 του Αστικού Κώδικα, θεσπίζεται η υποχρέωση του εξαγωγέα, όταν μεταβιβάζει αξιογραφικές απαιτήσεις με εκχώρηση, να παραδίδει και το αξιόγραφο υλικό στον forfaiter (Γεωργιάδης, 2015).

3.3 Περιεχόμενο συμβάσεων Forfaiting

Γενικά υποστηρίζεται ότι η σύμβαση forfaiting είναι μια σύμβαση πώλησης και μεταβίβασης. Αντικείμενο της σύμβασης είναι η πώληση μεσοπρόθεσμων απαιτήσεων από τον προμηθευτή στον forfaiter, ο οποίος συνήθως είναι είτε μια χρηματοπιστωτική εταιρεία που ιδρύθηκε για την παροχή αυτού του είδους υπηρεσιών, είτε μια τράπεζα. Οι απαιτήσεις που μεταβιβάζονται αφορούν τις εξαγωγικές δραστηριότητες του προμηθευτή και συνήθως περιλαμβάνονται σε αξιόγραφα. Τα αξιόγραφα συνοδεύονται από μια εγγυητική επιστολή που εκδίδεται από μια αξιόπιστη τράπεζα. (Ψυχομάνης, 2010, σελ 390).

Ο πράκτορας αποδέχεται την εκχώρηση των απαιτήσεων και φέρει τον κίνδυνο της μη πληρωμής των απαιτήσεων από τους οφειλέτες, αλλά δε φέρει τον κίνδυνο σε περίπτωση που η αδυναμία αυτή οφείλεται στη μη ύπαρξη της απαίτησης, παράλληλα σημαντικό να αναφερθεί είναι ότι ο πράκτορας δε διαθέτει το δικαίωμα αναγωγής κατά του προμηθευτή. Το γεγονός ότι ο πράκτορας αναλαμβάνει όλους τους κινδύνους είναι το στοιχείο εκείνο που χαρακτηρίζει τη σύμβαση ως σύμβαση πώλησης απαιτήσεων και όχι ως δάνειο.

Ο πράκτορας έχει τη δυνατότητα να επιλέξει αν θα κρατήσει και αν θα εισπράξει ο ίδιος τις απαιτήσεις από τον οφειλέτη μέχρι να καταστούν ληξιπρόθεσμες, ή αν θα τις μεταβιβάσει σε άλλον πράκτορα, με την συγκατάθεση και τη συμφωνία των μερών ότι ο νέος πράκτορας δεν έχει το δικαίωμα αναγωγής.

Στην περίπτωση πολλαπλής μεταβίβασης των απαιτήσεων σε περισσότερους πράκτορες, θα ισχύει η αρχή της χρονικής προτεραιότητας. Αυτό σημαίνει ότι ο πρώτος πράκτορας που του έχουν εκχωρηθεί οι απαιτήσεις θα έχει προτεραιότητα στην είσπραξή τους έναντι των υπολοίπων πρακτόρων (Λαδάς, 2016).

Η σύμβαση καταρτίζεται εγγράφως, καθώς ο έγγραφος τύπος είναι ο συστατικός τύπος και σε περίπτωση έλλειψης αυτού η σύμβαση θεωρείται άκυρη. Στη σύμβαση περιγράφεται η απαίτηση, η σύμβαση βάσει της οποίας προέκυψε η απαίτηση (εξαγωγική σύμβαση), η αμοιβή του πράκτορα, η ευθύνη των μερών, η αναγγελία της εκχώρησης, καθώς και η τοπική αρμοδιότητα των δικαστηρίων σε περίπτωση δικαστικών διαφορών (Παπαβασιλείου, 2015).

3.4 Διάκριση από τις συμβάσεις Factoring

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, οι συμβάσεις του Forfaiting και του Factoring είναι δυο σημαντικές μορφές χρηματοδότησης που είναι παρεμφερείς, αφού παρουσιάζουν αρκετές ομοιότητες ενώ ρυθμίζονται και από τον ίδιο νόμο. Παρόλα αυτά, υπάρχουν αρκετές διαφοροποιήσεις μεταξύ τους, οι οποίες τις καθιστούν δυο αυτοτελώς διαφορετικές συμβάσεις. Συγκεκριμένα (Βενιέρης, 2016):

A) Μια βασική διαφορά είναι ότι το Forfaiting χρηματοδοτεί εξαγωγικές δραστηριότητες, ενώ το Factoring χρηματοδοτεί και το εσωτερικό εμπόριο.

B) Οι απαιτήσεις που μεταβιβάζονται στο Forfaiting θα πρέπει ήδη να υφίστανται, ενώ στο Factoring οι απαιτήσεις μπορούν να είναι και μελλοντικές. Οι απαιτήσεις στην πρώτη περίπτωση, μάλιστα, έχουν μεσοπρόθεσμη διάρκεια ζωής (άλλοτε και μακροπρόθεσμη), ενώ στην τελευταία περίπτωση κατά βάση είναι βραχυπρόθεσμες.

Γ) Η ύπαρξη ασφάλισης των απαιτήσεων κρίνεται απαραίτητο στην περίπτωση του Forfaiting ως συμπληρωματική εξασφάλιση, αντίθετα στο Factoring δεν απαιτείται οι απαιτήσεις να είναι ασφαλισμένες.

Δ) Η διαφοροποίηση παρατηρείται και στη φύση των απαιτήσεων μεταξύ factoring και forfaiting. Στο factoring, η χρηματοδότηση καλύπτει κυρίως τις απαιτήσεις από τιμολογημένες πωλήσεις αγαθών. Από την άλλη πλευρά, στο forfaiting, αυτή η περίπτωση αποτελεί την εξαίρεση. Συνήθως, ο εξαγωγέας μεταβιβάζει απαιτήσεις σε συναλλαγματικά και γραμμάτια σε διαταγή.

Ε) Στο forfaiting, ο forfaiter αναλαμβάνει πάντα τον κίνδυνο της αφερεγγυότητας του οφειλέτη, καθώς και τους λοιπούς πολιτικούς, κοινωνικούς και οικονομικούς κινδύνους που συνδέονται με τη συναλλαγή. Αυτή η μετάθεση των κινδύνων είναι κανονική πρακτική στο forfaiting, ενώ στο factoring συμβαίνει μόνο κατ' εξαίρεση.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η επιλογή της μεθόδου χρηματοδότησης για μια επιχείρηση είναι ένα πολύπλοκο ζήτημα και αποτελεί κρίσιμη απόφαση. Η οικονομική κρίση που πλήττει την Ελλάδα εδώ και πολύ καιρό και σε συνδυασμό με τις συνεχείς κοινωνικοπολιτικές αναταράξεις στην παγκόσμια αγορά - που επηρεάζουν και τη χώρα μας - έχει φανερώσει την ανεπάρκεια των παραδοσιακών τρόπων χρηματοδότησης να υποστηρίξουν στην αντιμετώπιση των οικονομικών αναταραχών και στην εν γένει δυσκολία των επιχειρήσεων για πρόσβαση σε κεφάλαια. Αυτή η κατάσταση οδήγησε επιχειρηματίες και επενδυτές να αναζητήσουν εναλλακτικούς τρόπους χρηματοδότησης, καθώς δημιουργήθηκαν κενά στην αγορά.

Με την εκπόνηση της παραπάνω εργασίας, παρατηρήσαμε ότι υπάρχουν πολλές σύγχρονες μορφές χρηματοδότησης που αποτελούν εναλλακτικές λύσεις για την αναζήτηση οικονομικών πόρων, είτε κατά την ίδρυση μιας νέας επιχείρησης, είτε κατά τη φάση επέκτασης μιας ήδη υπάρχουσας. Οι εναλλακτικές μορφές χρηματοδότησης οι οποίες αναλύθηκαν εκτενώς ήταν η χρηματοδότηση μέσω leasing, factoring και forfaiting.

Μέσω της ανωτέρω ανάλυσης, αναδείχθηκε η σημασία των χρηματοδοτικών συμβάσεων για την ελληνική οικονομία καθώς και για τις ελληνικές επιχειρήσεις ειδικότερα όταν επιτυγχάνουν στην αύξηση της ρευστότητάς τους. Ειδικότερα, οι εναλλακτικές αυτές μορφές συμβάλλουν στην ελληνική οικονομία, καθώς δημιουργούν τις απαραίτητες συνθήκες για την αύξηση των επενδύσεων, ενώ οι επιχειρήσεις πλέον διαθέτουν τα κατάλληλα εργαλεία μέσω των ανωτέρω συμβάσεων για τον έλεγχο και τη διαχείριση των χρηματοοικονομικών τους ροών και τη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων τους, αφού πλέον είναι ευκολότερη η μεταφορά ρίσκου και η ανταλλαγή κεφαλαίων.

Η ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών χρηματοδότησης θα ήταν αδύνατη – όπως αναλύθηκε - χωρίς την οικονομική ελευθερία που προστατεύεται και κατοχυρώνεται στο Σύνταγμα στο άρθρο 5 παρ. 1 και της οποίας προέκταση είναι η ελευθερία των συμβάσεων. Η οικονομική ελευθερία επιτρέπει στις επιχειρήσεις να συναλλάσσονται ελεύθερα και να ανταλλάσσουν κεφάλαια, συνεισφέροντας στη βελτίωση της οικονομίας, με την υποχρέωση να λαμβάνουν υπόψη τους περιορισμούς που θέτει το Σύνταγμα για την επίτευξη της εύρυθμης λειτουργίας του χρηματοοικονομικού συστήματος και τον σεβασμό προς τα ατομικά δικαιώματα και ελευθερίες.

Το νομικό πλαίσιο των χρηματοδοτικών συμβάσεων έχει αναπτυχθεί στη βάση της ελευθερίας των συμβάσεων. Στη παρουσία εργασία αναλύθηκαν οι νομοθετικές ρυθμίσεις στις οποίες βρίσκουν νομικό έρεισμα οι χρηματοδοτικές συμβάσεις και οι οποίες ορίζουν τις προϋποθέσεις και τους όρους που θα πρέπει να πληρούνται για τη νόμιμη κατάρτισή τους καθώς και τα δικαιώματα και υποχρεώσεις μεταξύ των συμβαλλομένων μερών. Συγκεκριμένα, παρουσιάστηκε το νομικό πλαίσιο των συμβάσεων leasing, το οποίο ορίζεται στον νόμο 1665/1986 και το νομικό πλαίσιο των συμβάσεων factoring και forfaiting που ορίζεται στον νόμο 1905/1990, παρόλο που αποτελούν δυο αυτοτελείς μεταξύ τους συμβάσεις.

Μέσα από αυτήν την προσπάθεια ανάδειξης των οικονομικών και νομικών παραμέτρων των εναλλακτικών μορφών χρηματοδότησης, έγινε κατανοητό ότι προϋπόθεση για την ύπαρξη ενός χρηματοοικονομικού συστήματος το οποίο είναι σταθερό και αποδοτικό, θα πρέπει οι χρηματοδοτικές συμβάσεις να είναι ευέλικτες – σεβόμενες τα νομικά πλαίσια – ώστε να μπορούν να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της οικονομίας. Μόνο όταν είναι εφικτή η προσαρμογή στις οικονομικές αλλαγές και όταν υπάρχει ένα ευνοϊκό πλαίσιο μπορεί να διασφαλιστεί η σταθερότητα του χρηματοοικονομικού συστήματος, καθώς και η ανάπτυξη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Georgescu M. (2011), Leveraged Leasing. *Holistica*, in: *Journal of Business and Public Administration*, No. 2, July-September 2011, pp. 34.

Grozdanovska V., Jankulovski N., Bojkovska K. (2017), Financial Management and Financial Planning in Organizations, in: *European Journal of Business and Management*, Vol.9, No.2, pp. 120-125.

Harris I. (1986), Forfaiting: An Alternative Approach to Export Trade Finance, *Universe Pub.*, 1986.

Ling N. (2012), Analysis of Factors and the Impacts of Sale and Leaseback Transaction, in: *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, Vol. 36, pp. 502-504.

Milenkovic-Kerkovic T., Dencic-Miahjlov K. (2012), Factoring In the Changing Environment: Legal and Financial Aspects, in: *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, Vol. 42, pp. 429-430.

Schmitthoff C.M. (1990), *Export Trade: The Law and Practice of International Trade*. Sweet & Maxwell, 9th Edition.

Simon A. (2010), *Economic Aspects Of Financial Leasing In Business Investments*, in: *Scientific Bulletin - Economic Sciences*, University of Pitesti, Issue 9, pp. 65-70.

Wang W., Feng L., Li Y., Xu F., Deng Q. (2020), Role of financial leasing in a capital-constrained service supply chain. *Transportation Research Part E: in: Logistics and Transportation Review*, Vol. 143, pp. 1-3.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αντωνίου, Θ., (2016), *Γενικές Αρχές Δημοσίου Δικαίου*, Αθήνα.

Αρτίκης, Γ. (2002), *Χρηματοοικονομική Διοίκηση - Αποφάσεις Χρηματοδοτήσεων*. Εκδόσεις INTERBOOKS. Αθήνα.

Βασιλείου Δ., Ηρειώτης Ν. (2018), *Χρηματοοικονομική Διοίκηση – Θεωρία και Πρακτική*. 2η Έκδοση. Εκδοτικός Οίκος Rosili. Αθήνα.

Βενιέρης Ι.- Βερβεσός Ν. (2021), *Δίκαιο εμπορικών συμβάσεων*. Νομική Βιβλιοθήκη. Αθήνα.

Βλαχόπουλος Σπ.-Χρυσόγονος Κ. (2017), *Ατομικά & Κοινωνικά Δικαιώματα*. 4^η Έκδοση. Νομική Βιβλιοθήκη. Αθήνα. σελ. 103-135, 211-245.

Βλαχόπουλος Σπ. (2022), *Θεμελιώδη Δικαιώματα*. 2^η Έκδοση. Νομική Βιβλιοθήκη. Αθήνα.

Γαλάνης Β. (2000), *Leasing, Factoring, Forfaiting, Franchising, Venture, Capital: Η λειτουργία των σύγχρονων χρηματοοικονομικών θεσμών στη χώρα μας*. Β' Έκδοση. Εκδόσεις Σταμούλη.

Γέροντας, Α. (2001). *Δημόσιο Οικονομικό Δίκαιο*. Αθήνα.

Γεωργιάδης Απ. (1995), *Η σύμβαση forfaiting*. σε: ΕΕμπΔ. σελ. 4 επ.

Γεωργιάδης Απ. (2000), *Νέες μορφές συμβάσεων της σύγχρονης οικονομίας*. Σάκκουλας Αντ. Ν. Αθήνα.

Γεωργιάδης Α. (2015), *Νέες μορφές συμβάσεων (Leasing, Factoring, Franchising, Consulting, Know-how, Time-sharing, Forfaiting)*. 6^η Έκδοση. Νομική Βιβλιοθήκη. Αθήνα.

Δαγτόλγου Π. (2012), *Ατομικά Δικαιώματα*. 4^η Έκδοση. Εκδόσεις Σάκκουλα. Αθήνα - Θεσσαλονίκη.

Δασκάλου Γ. (1999), *Χρηματοδότηση Επιχειρήσεων – Χρηματιστική Διαχείριση Επιχειρήσεων*. Β' Έκδοση. Σύγχρονη Εκδοτική. Αθήνα.

Θάνος Γ., Κιοχός Π., Παπανικολάου Γ. (2002), *Χρηματοδότηση των Επιχειρήσεων*. Σύγχρονη Εκδοτική ΕΠΕ. Αθήνα.

Καϊδατζής Α. (2017), *αρ. 106 Π Σ (Ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία)* σε: Σπυρόπουλος, Φ./Κοντιάδης, Ξ./Ανθόπουλος, Χ. /Γεραπετρίτης, Ν., (2017), *Σύνταγμα κατ' άρθρο ερμηνεία*, Αθήνα.

Κατσάνος Χ. (2005), *Η σύμβαση αλληλόχρεου λογαριασμού*. Θεσσαλονίκη: Σχολή Νομικών Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών.

Κόντος, Γ. (2010), *Λογιστική Τραπεζών και εταιρειών Leasing και Factoring*. Αθήνα: Διπλογραφία

Λαδάς Δ. (επιμ.) (2016), *Τραπεζικές συναλλαγές*. Νομική Βιβλιοθήκη. Αθήνα.

Λαζαρίδης Γ. (2001), *Σύγχρονες Μορφές Χρηματοδότησης. Τεύχος Α'. Β' Έκδοση*. Εκδόσεις Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. Αθήνα.

Παντελής, Α.Μ. (2018), *Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου*, Εκδοτικός Οίκος Α.Α. Λιβάνη, Αθήνα

Παπαβασιλείου Β. (2015), *Ο ρόλος του forfaiting στις εξαγωγές ως μία εναλλακτική μορφή χρηματοδότησης*, Ε7 2015

Παπαδοπούλου Α. (2015), *Εμβάθυνση Δημοσίου Δικαίου: Συνταγματικό Δίκαιο*. Ανοιχτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. <https://opencourses.auth.gr/courses/OCRS130/> Πρόσβαση 15/05/2023.

Παραράς Π. (2019), *Οικονομική Ελευθερία*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθηνά – Θεσσαλονίκη

Ράικος Αθ. (2018), *Συνταγματικό Δίκαιο – Θεμελιώδη Δικαιώματα*, 5^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Ρόκας Ν. - Γκόρτσος Χ. - Μικρουλέα Α.- Λιβαδά Χ. (2016), *Στοιχεία Τραπεζικού Δικαίου*. 3^η Έκδοση. Νομική Βιβλιοθήκη. Αθήνα.

Σκουρής, Β., (1987), *Η συνταγματική αρχή της αναλογικότητας και οι νομοθετικοί περιορισμοί της επαγγελματικής ελευθερίας*, σε: Ελλ. Δ/ση, 1987.

Στεργίου Α. (2022), *Εκρηκτική άνοδος του factoring στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις*. Διαθέσιμο σε: <https://www.capital.gr/oikonomia/3625307/ekriktiki-anodos-tou-factoring-stis-mikromesaies-epixeiriseis/> Πρόσβαση 18/10/2022

Τσάτσος, Δ., (1987), *Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος Γ', Θεμελιώδη Δικαιώματα*, Αθήνα – Κομοτηνή.

Χριστόπουλος Α., Ντόκας Γ. (2012), *Θέματα Τραπεζικής και Χρηματοοικονομικής Θεωρίας*. Εκδόσεις Κριτική. Αθήνα.

Ψυχομάνης Σ. (2010), *Τραπεζικό Δίκαιο: Δίκαιο Τραπεζικών συμβάσεων*. Τόμος 2^{ος}. 6^η Έκδοση. Εκδόσεις Σάκκουλα. Αθήνα

Χρυσόγονος, Κ., (2023), *Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ

Σύνταγμα της Ελλάδας (2019), άρθρο 5 Ι: “οικονομική ελευθερία/ελευθερία συμβάσεων”, Αναθεωρημένο - ΦΕΚ 211/Α/24-12-2019, σελ. 5710, διαθέσιμο σε: <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/FEK%20211-A-24-12-2019%20NEO%20SYNTAGMA.pdf>

Σύνταγμα της Ελλάδας (2019), άρθρο 106 ΙΙ: “Ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία”, Αναθεωρημένο - ΦΕΚ 211/Α/24-12-2019, σελ. 5737, διαθέσιμο σε: <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/FEK%20211-A-24-12-2019%20NEO%20SYNTAGMA.pdf>

Σύνταγμα της Ελλάδας (2019), άρθρο 4 Ι “Αρχή της Ισότητας”, Αναθεωρημένο - ΦΕΚ 211/Α/24-12-2019, σελ. 5710, διαθέσιμο σε: <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/FEK%20211-A-24-12-2019%20NEO%20SYNTAGMA.pdf>

Σύνταγμα της Ελλάδας (2019), άρθρο 25 Ι 4: “Αρχή της αναλογικότητας”, Αναθεωρημένο - ΦΕΚ 211/Α/24-12-2019, σελ. 5716, διαθέσιμο σε: <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/FEK%20211-A-24-12-2019%20NEO%20SYNTAGMA.pdf>

Συνθήκη Λειτουργίας Ευρωπαϊκής Ένωσης (2008), άρθρο 18 ΣΛΕΕ, “Απαγόρευση διακρίσεων και ιθαγένεια”, όπως κυρώθηκε με το ν. 3671/2008 “Κύρωση της Συνθήκης της Λισσαβώνας” που τροποποιεί τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τη Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και ορισμένες συναφείς πράξεις.

Νόμος υπ’ αριθμ. 1905/1990, ΦΕΚ, 147/Α/15-11-1990, “Για τη σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων και άλλες διατάξεις”, ως ισχύει με τις τελευταίες τροποποιήσεις από το ν. 4223/2013.

Νόμος υπ’ αριθμ. 1665/1986, ΦΕΚ Α’194/4.12.1986, “Συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης”, ως ισχύει με τις τελευταίες τροποποιήσεις από το ν. 5039/2023.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΘΕΜΑΤΩΝ

A

Ανθρώπινη αξιοπρέπεια, 46
Αρχή της αναλογικότητας, 49
Απαραβίαστο πυρήνα ατομ. ελευθ., 49
Αποδέκτες οικ. ελευθερίας, 43

Δ

Διαφορές συμβάσεων Factoring
& Forfaiting, 35
Δικαίωμα αναγωγής, 27
Δικαιώματα τρίτων,

E

Είδη συμβάσεων πρακτορείας, 28
Είδη συμβάσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης,
21
Ελευθερία των συμβάσεων, 38
Έννοια χρηματοδότησης, 13

Θ

Θεσμός πρακτορείας, 31

I

Ιδιωτική οικονομική
πρωτοβουλία, 42

M

Μέθοδοι πληρωμών, 17
Μέθοδοι εισπράξεων, 17

Λ

Λειτουργία χρηματοδότησης, 13
Λειτουργική μίσθωση, 22

N

ΝΠΔΔ, 44
ΝΠΙΔ, 44
Νόμος 1905/1990, 57
Νόμος 1665/1986, 51

O

Οικονομική ελευθερία, 38
Οικονομική σημασία
συμβάσεων forfaiting, 33
Οικονομικό Σύνταγμα, 38
Όρια περιορισμών, 49

Π

Πεδίο προστασίας αρ. 5 Ι Σ, 42
Περιορισμοί δικαιώματος οικ.
ελευθερίας, 46
Πλεονεκτήματα συμβάσεων
Forfaiting, 33
Προοπτική συμβάσεων
Forfaiting, 36
Πώληση & επαναμίσθωση, 23

Σ

Συμβάσεις Leasing, 20, 51
Συμβάσεις Factoring, 24, 56
Συμβάσεις Forfaiting, 32, 60
Συμμετοχική μίσθωση, 22
Σύνταγμα, 47
Συνταγματικό υπόβαθρο οικ.
ελευθερίας, 38

T

Τριτενέργεια, 46

Φ

Φορείς οικονομικής ελευθερίας,
43

X

Χρηματοδότηση επιχειρήσεων,
13
Χρηματοοικονομική θεωρία, 13
Χρηματοοικονομικός
προγραμματισμός, 14
Χρηστά ήθη, 47

